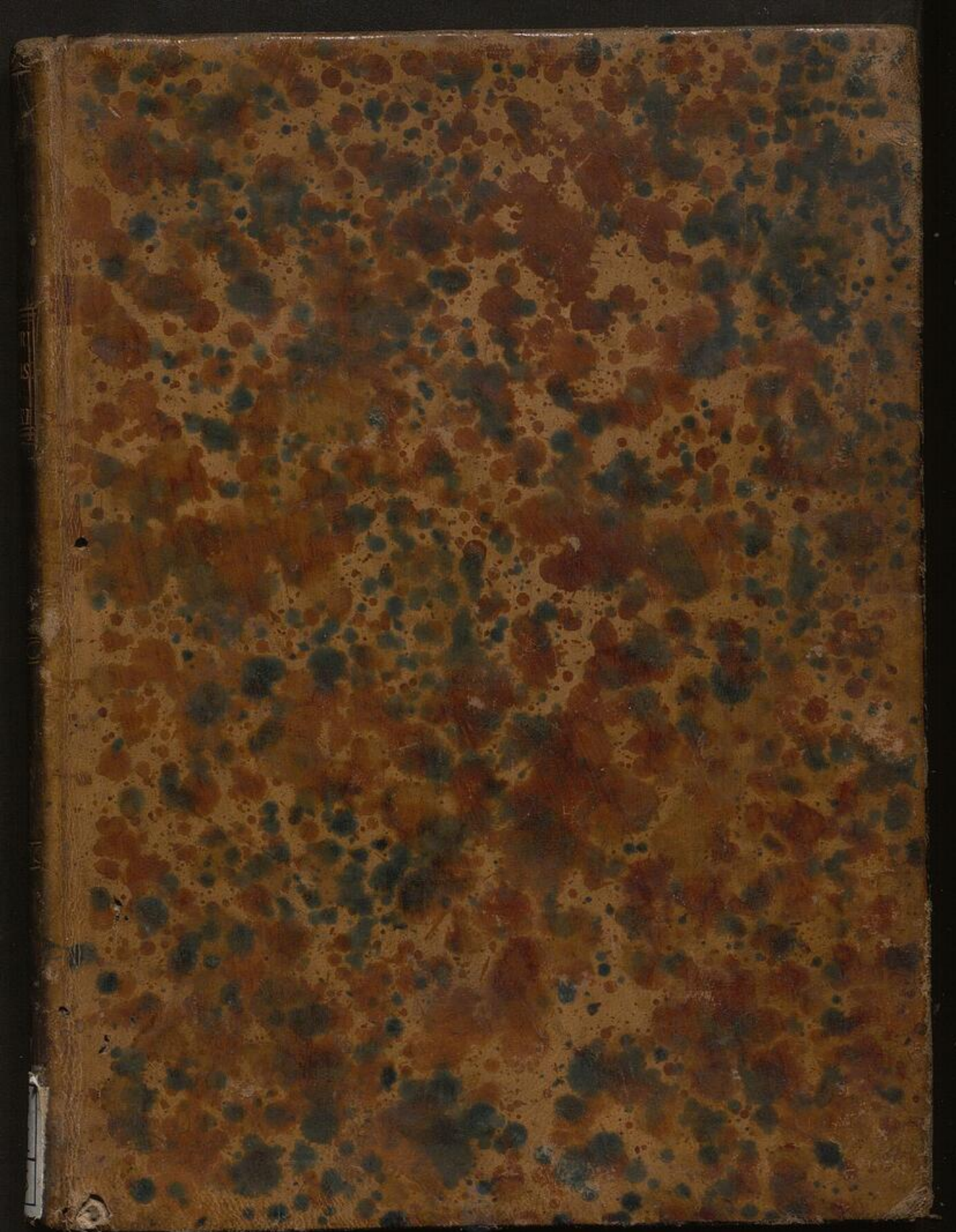
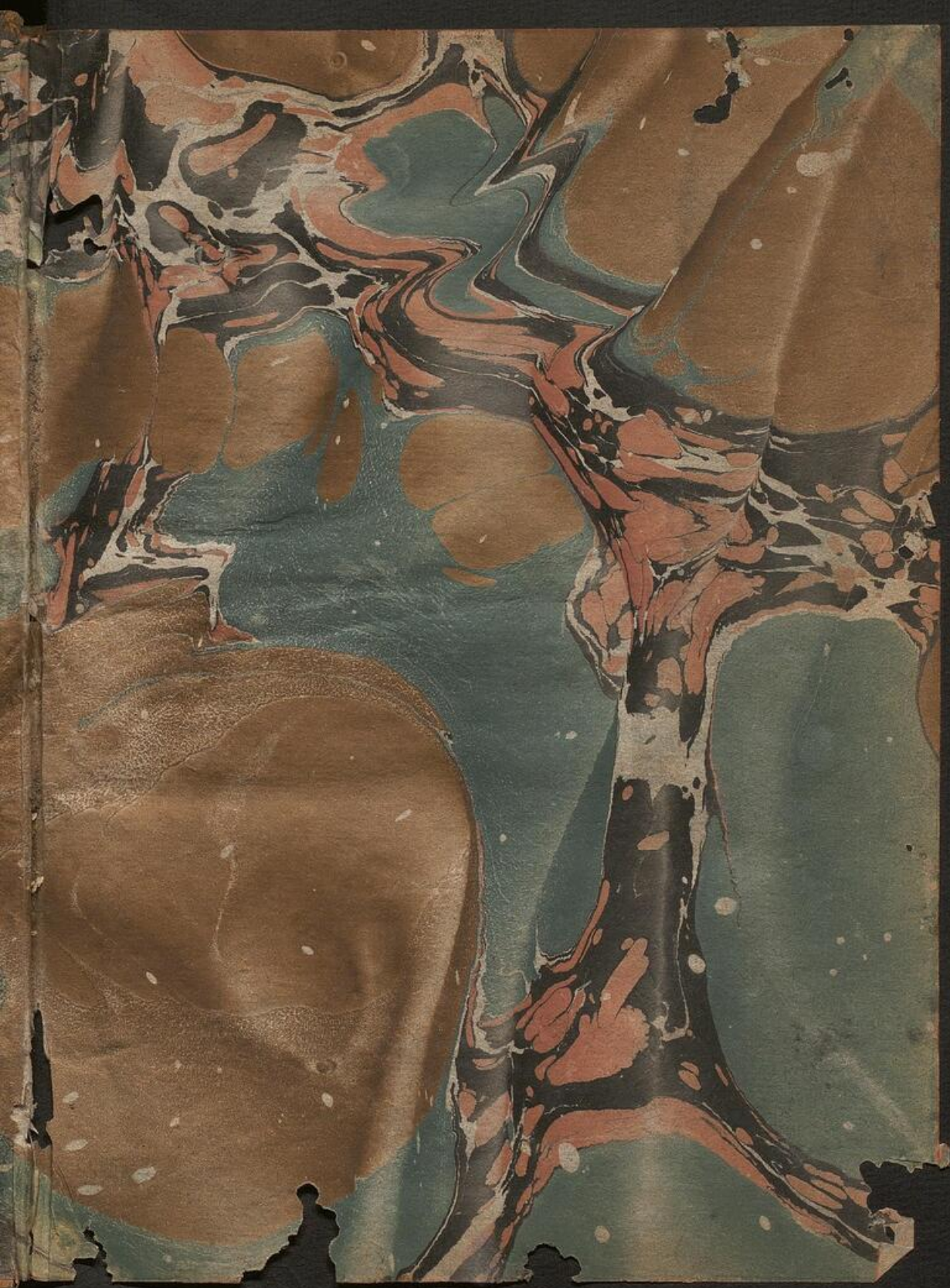

DOCTRINA
CHRISTIANA
EN
HEBREO

15
VI
45

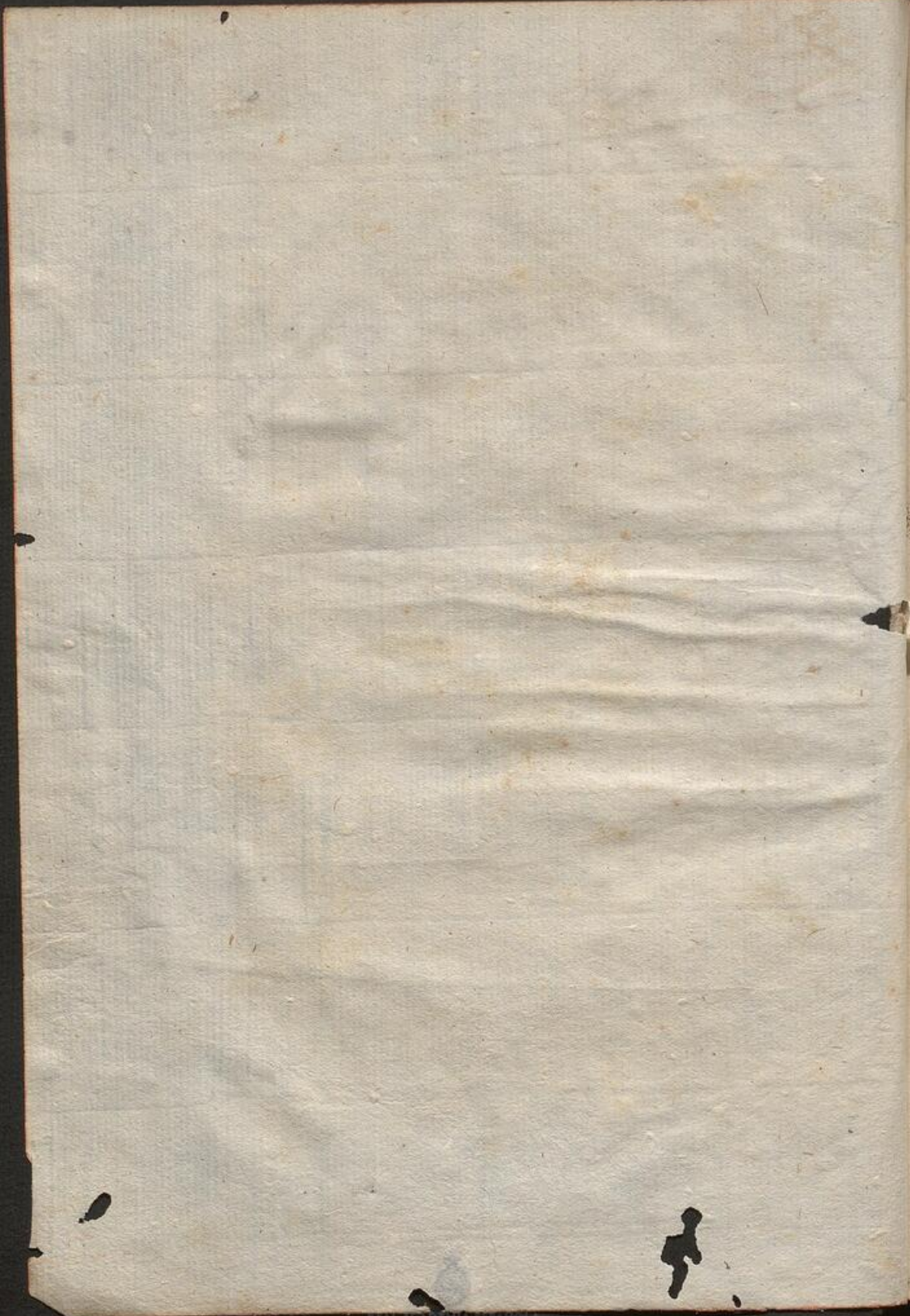

256

Sr. Zamayo.

15 - VI - 45

למוד המשיחיים

בקיצור:

נעתק מלשון לעז ללשון עברי מיוהנן
הטובל יונה מלמד בפרסום לשון
עברי ברומה:

DOTTRINA
CHRISTIANA
BREVE,

Tradotta dalla Italiana nella lingua Hebraea,
da Giouanni Battista Iona, Lettore
publico della detta lingua
in Roma.

IN ROMA, Nella Stamperia della Sacra Congre-
gatione di Propaganda Fide, MDCLVIII.

CON LICENZA DE' SUPERIORI.

R. 9573

OPUSCULO

DE

REPUBLICA ROMANA

DE RE PUBLICA

ROMANA

DE

CHRISTIANA

RE PUBLICA

Trattato della Repubblica Romana

di Giovanni Battista Lectori

pubblico della Repubblica

in Roma

IN ROMA, Nella Stamperia della Sacra Congregazione

del Concilio, MDCLXXIII.

CON LICENZA DE' SUPERIORI.

ALLA SANTITÀ
DI NOSTRO Signore
PAPA
ALESSANDRO
SETTIMO.

BEATISSIMO PADRE.

ON si deve ad altri, che alla Pro-
tettione della Santità Vostra ap-
poggiare. Li fondamenti della Cat-
tolica Fede, che come Vicario di
Christo Somma Angolare Lapide, sopra la qua-
le viene edificata la Santa Cattolica Romana
Chiesa, non potrà che stabilirla, & ampliarla.
Esce dunque alla luce sotto la Santissima sua Pro-
tettione la mia Dottrina Christiana in lingua
Hebraica, acciò con più facilità le nouelle Piante

§

2

di

di nuouo irrigate dal Sacrosanto Fonte Batteli-
male, crescer possino nella vera cognitione del
vero Dio. Supplico per tanto la Santità Vostra
degnarsi accoglierla con le viscere della sua so-
lita Clemenza; mentre humile, e riuerente-
mente mi rassegnò genuflesso alli suoi Santissi-
mi Piedi, la supplico riconoscermi per suo humi-
lissimo seruo fino alla morte. Di Roma li 20.
Febraro, 1658.

Della Santità Vostra

Humilissimo & deuotissimo
seruo

Gio. Battista Iona.

AL LETTORE.

Conoscendo io quanto gli Hebrei contradichino alli Misteri della nostra Santa Fede, quali si racchiudano in breue, nella Dottrina Christiana, che essendomi stato comandato, che la transferissi in lingua Hebraea per maggior facilità di quelli, che vengono alla luce del nostro santo Vangelo, hò voluto alla detta translatione aggiungere alcune poche Annotazioni in dichiaratione, e confirmatione delli sudetti Misteri, cauate dalle medesime loro tradizioni senza strepito di controuerse, nelle quali come già composte da me in vn Dialogo intitolato Ale di Colomba, diffusamente sopra gl'istessi articoli della Fede vò disputando, e conuincendo al possibile la pertinacia dell' Hebreo: circa di che per mia maggior sicurezza, e per rispondere à qualche obiettionem, che mi si potesse fare, ti prego ò Lettore, vogli ricordarti di quello, che insegna S. Agostino nel libro 2. della Dottrina Christiana al c. 39. & è, che quando noi trouiamo à caso alcuna cosa, che sia vera, & accommodata alla nostra Fede in quei, che filosofano, e sono contrarij à detta Fede, dobbiamo pigliarla, come da ingiusti possessori, e trasportarla all' uso nostro, lasciando quello, che dicano di falso; essendo cosa certa, che qualsuoglia verità, che negl' infedeli à caso si ritroui, è sempre circondata, e ricoperta di molti errori, & è grande argomento della verità Cattolica vedere, che gli Hebrei dichino quello, che nelle sudette Annotazioni io ti apporto. Riceui dunque benigno Lettore la presente translatione, come per assaggio delle altre mie Opere, che sono pronte per la Stampa, le quali oltre al Dialogo sudetto, nel quale chiaramente si dimostra la falsità delle Dottrine Rabbiniche, che risponde à tutte le obietzioni, che sogliono fare gli Hebrei contro di noi. Vi sono appresso li Quattro Euangelij, tradotti dalla Vulgata in lingua pura Hebraica per ordine della S. Congregatione de propaganda Fide, con le risposte all'obietzioni fatte contro l'Euangelio di S. Matteo da vn tal Rabbino di Posnania detto Chajm Ciprùt in vn suo libro intitolato Euen bochen, cioè Pietra di Paragone, & an-

& ancor gli Atti Apostolici, e due Epistole di S. Paolo parimente tradotte in Hebreo, seguitando adesso tradurre il resto del Testamento Nuouo, vn Dittionario Rabbinesco, e Chaldaico. Il Mercurio della lingua Hebraica ad imitatione del Mercurio Latino, & Italiano. Vn Trattato sopra il Santissimo Nome di Giesù, intitolato Gloria d'Iddio, e finalmente vn Catalogo, o sij Racconto di tutti li Autori Hebraici, che hanno scritto, incominciando dal tempo del Patriarcha Abrahamo, e seguitando sino al presente secolo, e se bene non è possibile poterli dare in luce in riguardo alle mie deboli forze, tuttauia confidato in Dio, e nella benignità di quelli, che proteggono le mie picciole fatiche, spero con il loro patrocinio vederli presso sotto le Stampe.

EX commissione Reuerendissimi Patris
Magistri Sacri Palatij vidi translationem
Doctrinæ Christianæ in linguam
Hebræam Ioannis Baptistæ Ionæ, nec non An-
notationes eiusdem, ad præcipuos articulos fi-
dei additas; quam translationem in nullo re-
peri dissonam ipsi Textui, & præfatas Anno-
tationes summopere vtiles iudico. Quare &c.
hac die 20. Septembris, 1639.

*Fr. Ioseph Gantes Magister, & ad Hebræos
publicus in Vrbe Concionator.*

EGo infra-scriptus, vidi, & diligenter per-
legi Doctrinam Christianam ex Italico
in Hebraicum idioma fideliter à Ioanne
Baptista Iona Galilæo translata, nihilque in
ea, neque in Annotationibus inueni, quod Ec-
clesiæ Catholicæ aduersetur fidei. Imò Opus
aptissimum ad conuincendam Iudæorum per-
fidiam, existimo. Quare vt typis tradatur, fa-
cultatem concedi posse censeo. Ex Monaste-
rio S. Pudentianæ de Vrbe, hac die 20. Iunij,
1651.

*D. Iulius Bartolocius, diuinarum Hebrai-
carumque literarum in Alma Vrbe
Professor, Congr. S. Bern. Ord. Cisterc.*

**Imprimatur, si videbitur Reuerendissimo Patri
Magistro, Sacri Palatii Apostolici.**

*M. A. Oddus Episcopus
Ierapolitanus.*

Imprimatur.

**Fr. Raimundus Capisuccus
Mag. Sac. Pal. Apost.**

א

למוד המשיחיים

בקיצור:

נעתק מלשון לעז ללשון עברי מיוחנן
הטובל יונה מלמד בפרסום לשון

עברי ברומה:

הרב שואל ותלמיד משיבו

DOTTRINA
CHRISTIANA

BREVE,

Tradotta dalla Italiana nella lingua Hebraea,
da Giouanni Battista Iona, Lettore
publico della detta lingua
in Roma.

*Il Maestro interroga, & il Discepolo
risponde.*

A

Se

ב לְמוֹד הַמְּשִׁיחִים

ר' הַאֲתָה מְשִׁיחִי!
M. S Ete voi Cristiano?

ת' בֵּן אֲנִי מְשִׁיחִי בְּחַן יְהוָה!
D. Sono per gratia di Dio.

ר' מָה רוֹצֵה לֹאמֵר מְשִׁיחִי!
M. Che vuol dir Cristiano?

ת' מִי שֶׁמֵּאֱמִין בְּאֱמוּנָה וּבְתוֹרַת הַמְּשִׁיחִי!
D. Quello che fa professione della Fede e Legge di Christo.

ר' בְּמָה הִיא בְּרֵאשׁוֹנָה אֱמוּנַת הַמְּשִׁיחִי!
M. In che consiste principalmente la Fede di Christo?

ת' בְּשְׁנֵי רָזִים רָאשׁוּיִים שֶׁהֵם נִבְּלָלִים
בְּסִימָן עֵץ הַתְּלִיָּה הַקְּרוּשָׁה!
D. In due misteri] principali , che sono rinchiusi nel segno della Santa ✱ Croce ,

רוֹצֵה

רוצה לומר אחרות ושלוש יהוה :

cioè nell'Unità, e Trinità di Dio:

הנהות א :

באלה הדברים ו' נאמר : שמע ישראל יהוה אלהינו יהוה אחד :
יש לאלת הדברים סוד כל כך גדול שיש ליהודים חובה
לאומרם ג' פעמים בכל יום ובאלו נרמז סוד של 'השלוש הקדוש מיהוה
בעוד שנאמר בו ג' פעמים השם הקדוש וגם סוד האחדות מיהוה בעוד
שאומר אחד וכזה אופן מפרשו :

בהוהר במדבחה יג' : אמר ההוא ינוקא תרין אינון והד משתתף בהדיהו
ואינון תלת וכד אינון תלת אינון חד : והן תרין יהוה של שמע ישראל :
ואלהינו משתתף בהדיהו ואינון חד ודא הוא גושפאנקא דמלכא : לל חותם
המלך עכ :

ובבראשית יח' נאמר באברהם שראה והנה שלשת אנשים נצבים
עליו ואחר שרץ אמר להם אדני אל נא תעבור ונרמז בג' אנשים השלשת
האקנומין אלהים ונאמר בלשון אדני אל נא תעבור : נרמז אחדות המהות :
וגם בהוהר מכאר זה בסתרי תורת וירא אליו יהוה זל גילו שכינת
בכל גווניו ולכן והנה שלשת אנשים : שלשת מלאכים כגוונא דלעילא כגין
דקשת לא מתחזי אלא בתלת גוונים ולכן : כד אמר אדני אל נא תעבור
לשכינתא אמר : וכזה רצה לבאר זה האלהות עצמה במשל הקשת אשר
הוא אחד בעצמו וכו כולל ג' גוונים כן בטבע אלהי אשר הוא אחד יש בו
שלש אקנומין :

וכזה הדמיון מגלה הנביא יחזקאל א' : כמראת הקשת הנראת בענן :
ביום הגשם כן מראת הנוגה סביב כן מראת דמות כבוד יהוה וכו :

Annotatione I.

NEL Deut. cap. 6. è scritto: *Ascolta Israele, Iddio, Iddio nostro è Iddio vno.* Queste parole sono di sì gran mistero, che l'Ebrei hanno obligatione di dirle tre volte al giorno, & in esse ci si dichiara il Mistero della SS. Trinità; mentre è replicato tre volte il Nome santo, e dell'Vnità del Signore Iddio, mentre dice *יהוה vno.*

Di questo modo lo spiega il Zohar nelli Numeri c. 13. *Hà detto il fanciullo due sono, & vno si accompagna con loro, & essi sono trè; e quando sono trè, sono vno; e questi sono li dui (denotati con li dui santi nomi ineffabili) Iddio; (quali stanno nel versetto sudetto) Ascolta Israele &c. & Iddio nostro, si accompagna con loro (che è il terzo nome significato nel medesimo versetto) e questo è il Sigillo del Rè.*

Nel Genesi cap. 18. *Ecco trè huomini stanti appresso di lui (di Abraham) e disse: Signori miei di gratia non passerai &c.* Ci si denota nelli trè huomini le trè Persone Diuine, e dicendo in singolare *di gratia non passerai* l'Vnità dell'essenza.

Il medesimo Zohar lo insinua sopra di questo luogo con le seguenti parole nelli Secreti della Legge: *Et apparue Iddio à lui, discoprimiento della Diuinità con tutti i suoi colori, e perciò ecco trè huomini, cioè trè Angeli nel modo com'è nell'Altissimo di sopra, perche l'Arco non si vede se non con trè colori; e per questo quando disse: Signori miei di gratia non passerai, ciò disse alla Diuinità.* Con che volse dichiarare l'istessa Diuinità per la similitudine dell'Arco baleno, il quale in se stesso è vno, e contiene in se trè colori, così nella natura Diuina, che è vna, vi sono trè Persone.

Con l'istessa somiglianza il Profeta Ezechiele nel cap. 1. lo manifesta, mentre dice: *Come la vista dell'Arco che si vede nella nube nel giorno della pioggia, così la vista della*
chia.

chiarezza d'intorno, così è la vista della similitudine della gloria d'Iddio.

זכה תפשרות:

è nell'Incarnazione,

הגהות ב:

ועוד במגילת איכה ב': מה אדמה לך חבת ירושלם מה אשוח לך ואנחמך מי ירפא לך: במהרש על זה המקום אומר אמר רבי יעקב לכשאשוח לך אנחמך ולכשיגיע אותו היום שכתוב בו ונשגב יהיה לבדו ביום החוא והאלילים כליל יחלוף: זה כפי מאמר כל תרבנים לא יהיה אלא בכיאת המשיח שאז כל האלילים יכלו וכאותו הזמן חשם ירפא הטאתינו אך אז ידמה השם לנו כהתעשות אדם ובהתדמות לנו בקהת בשר אנושית וינחמנו כמו שהיה בזמן המשיח אדוננו:

עוד בשיר השירים ה': פתחי לי יונתי תמתי: או תאומתי כפי פירוש הרבים על הרברים אלה: אמר במדרש רבי ינאי אחר שנכתב נובל לומר כב יכול תאומתי לא אני גדול ממנה ולא היא גדולה ממני: שרות הקדוש מדבר עם נפש הצדיק וכפי פירוש אותו הרב מורה לנו בכרוך שה' ית' היה צריך שיהיה נעשה אדם כדי שיהיה נעשה שותף לנו שאם לא בין איך יוכל לומר כן: אם לא כפי האנשות: שאיך יוכל להיות שותף לנו: שכפי האלותות הוא בלתי בעל תכלית אין לו דמיון עמנו:

עוד כילקוט על פ' בחוקותי ויקרא כד': על פסוק וחתהלכתי בתובכם אמר רבי תנחומא משל לאדם המלך שכשהיה המלך בא לפרדס הוא היה נחבא אמר לו המלך למה אתה נחבא אין אני כמותך כך לעתיד לכא יהיו הצדיקים נחבאים מלפני הקדוש ברוך הוא: והוא יאמר להם למה אתם נחבאים אין אני כמותכם: להראות ולרמוז בשר האנושית שלקח ונעשה אדם כמותנו:

Am:

Annotatione II.

Nelle Lamentationi di Geremia nel cap. 2. *A che cosa io te assomigliarò figliuola di Gierusalemme; Che cosa vguagliarò à te, e ti consolarò; chi ti sanarà?* Nel Midras sopra questo luogo dice R. Jacob: *Quando mi vguagliarò à te, ti consolarò, quando arriuarà quel giorno, del quale è scritto: Si eleuarà Iddio solo in quel giorno, e l'Idoli affatto si mutaranno.* Questo secondo il detto de tutti i Rabbini, non farebbe stato se non nella venuta del Messia, che all' hora tutti l'Idoli farebbero disfatti, & in quel tempo hauerebbe Iddio medicato li nostri peccati: all' hora dunque si farebbe assomigliato à noi con farsi huomo vguagliandosi à noi con prender carne humana, e ci hauerebbe consolato, com'è succeduto nel tempo di Christo Signor nostro.

Nella Cantica al cap. 5. *Aprimi Colomba mia, perfetta mia: ouero, gemella mia,* secondo l'espositione d'alcuni; sopra le quali parole nel Midras dice R. Ianai: *Perche è scritto, si può dire, nè repugna alla sua onnipotenza: Gemella mia non io Iddio maggior di lei, nè lei più grande di me.* Lo Spirito Santo nelle sudette parole parla con l'anima giusta; e secondo l'esplicatione del sudetto Rabbi chiaramente ci denota, che Iddio doueua farsi huomo, con che veniua ad essere vguale à noi; non potendosi ciò intendere, se non in quanto all'humanità santissima, che hà preso: perche in quanto alla Diuinità sua, come cosa infinita, non hà proportione alcuna con noi altri.

Nel Ialcut anco dicono sopra il cap. 24. del Leuitico: *E passeggiarò in mezzo di voi,* dice R. Tancumà, *essempio ad vn Hortolano del Rè, che quando veniua il Rè nel Giardino, egli si nascondeua, & il Rè dissegli: Perche ti nascondi? Non son io come te? Così nel tempo futuro, i giusti si nasconderanno dal cospetto d'Iddio santo, e benedetto: & esso gli dirà: Per-*
che

che vi nascondete, Non sono io simile à voi? Per denotarci l'humanità; ch'haueua preso, e fiera fatto huomo, come noi.

וּמִיתָת מוֹשִׁיעֵנוּ: ג

3 e Morte del nostro Salvatore.

הַנְּחֻת: ג

בִּישְׁעִיהָ פ' נג': כשה לטבח יוכל כאותו פרק הנבוא הקדוש
מדבר ברור ממח משונה של המשיח כאשר

מפרשים הרבנים בכמה מקומות וכפרט בעל קוט על זה הפרק ונאמר
אחר כך יותר בפרסום.

Annotatione III.

IN Isaia cap. 53. *Come Agnello al macello fù portato, &c.* nel qual Capitolo il Santo Profeta parla chiaramente della morte violenta del Messia, come esplicano i Rabbini in molti luoghi, e particolarmente nel Ialcut sopra questo medesimo Capo; e si dirà appresso molto più diffusamente.

ר' מַה רוֹצֵה לֹאמַר אֶחָדוֹת וְשִׁלוֹשׁ
יְהוָה:

M. Che vuol dire Vnità, e Trinità di Dio?

ת' רוֹצֵה לֹאמַר כִּי בְיְהוָה יֵשׁ אֱלֹהוֹת אֶחָד
בְּלִבְר שְׁתֵּי אֱלֹהִים בְּשִׁלְשָׁה אֱלֹהִים
אֱלֹהִים

ה לְמוֹד הַמְּשִׁיחִים

אֱלֹהִים שֶׁהֵם אֶבֶן וְכֵן וְרוּחַ הַקָּדוֹשׁ :

D. Vuol dire, che in Dio ci è vna sola Diuinita, o vogliamo dire Essenza, e natura Diuina, la quale però è in trè Persone Diuine, che si domandano Padre, Figliuolo, e Spirito Santo.

ר וְלֵמָּה הֵם שְׁלֹשָׁה אֱקֻנוּמִים אֱלֹהִים :

M. Perche sono trè Persone Diuine?

ת לְפִי שֶׁאֵין לְאֶבֶן הַתְּחִלָּה וְאֵינוֹ נִאֲצֵל

מֵאֱקֻנוּם אֶחָד : וְהֵבֵן נִאֲצֵל מֵהָאֵב :

וְרוּחַ הַקָּדוֹשׁ נִאֲצֵל מֵהָאֵב וּמֵהֵבֵן :

D. Perche il Padre non hà principio, nè procede da altra Persona. Il Figliuolo procede dal Padre: e lo Spirito Santo dal Padre, e dal Figliuolo.

ר מִדּוּעַ הֵשְׁלֵשָׁה אֱקֻנוּמִים הֵם אֱלֹהִים

אֶחָד :

M. Perche sono vn solo Dio queste trè Persone Diuine?

ת לְפִי שֶׁיֵּשׁ לָהֶם חַוּוּיָה אַחַת לְכָד וְכֹחַ

אֶחָד לְכָד וְחֻבְמָת אַחַת לְכָד וְטוֹבָה

אֶחָת לְכָד שֶׁאֵינָה נִחְלָקָת

לְשִׁלוּשָׁתָם :

Per-

4 D. Perche hanno vna istessa Effenza, vna istessa Potenza, vna istessa Sapienza, & vna istessa Bontà.

הגהות ד :

בבחי על פרשת לך מואלה שמות נאמר יהוה יהוה אל. אמר רבינו האי גאון תדעו שבכתר עליון נמצאים שלשה שהם אחד כלי שום פירוד והם שורש כל השרשים והקדמונים קראו אותם אור קדמון אור צח אור מצוחצח ואלה השלשה השמות כולם ענין אחד ושורש אחד דבקים דבוק אמיץ ועליו רמזו חכמי האמת בקוצו של יוד:

Annotatione I V.

NEl Bacchiè sopra l'Effodo nel cap. 32 si legge: *Iddio, Iddio, Iddio: hà detto il nostro Maestro Aai Gaon, sappiate che nel Cheter eccelfo (cioè nella Corona d'Iddio) si ritrouano tre, che sono vno senza alcuna diuisione, e questi sono radice (ò fonte) di tutte le radici; e gl'antichi Rabbini gli hanno dato questi nomi. Luce antica, luce chiara, luce schiarita; e questi tre nomi sono vna medesima cosa, & vn istesso principio uniti indiuisibilmente: e sopra di questo denotarorno li Sauij della Verità, che stanno racchiusi nell'estremo della littera Iod.*

ר' מה רוצה לומר והתבשרות ומיחת
מושיענו

M. Che vuol dire Incarnatione, e Morte del nostro Salvatore.

רוצה

B

למוד המשיחיים

ת' רוצה לומר כי בן האלוה שחיה
האקנוים השני מהשלוש הקדוש
נעשה אדם:

D. Vuol dire, che il Figliuolo di Dio, cioè la seconda
Persona della Santissima Trinità, si è fatto
Huomo,

הנהגות ה

חכמ ו תיחודים יש להם בקבלת קדומה מפורש מהשם ית' שחוא
בעצמו יבא לעולם לגרות את עמו באשר נקרא בספר
תנחומא: אמר רבי אמימשה מקלם להם לישראל: אשרך ישראל מי כמוך
עם: נושע ביהוה ליהוה: אין כתיב אלא ביהוה משל' למה הדבר דומה
לאדם שתה' לו סאה של מעשר שני מה הוא עושה נותן מעות ופודה
אותה כך ישראל כב' יכול במה הם נפדים בתקדוש ברוך הוא שנאמר
עם נושע ביהוה אמר הקדוש ברוך הוא בעולם הזה הייתם נושעים על ידי
בשר ודם במצרים על ידי משה ואהרן: בסיסרא על ידי דבורה: וברק
במדיינים על ידי השופטים ועל ידי שהיו כשר ודם הייתם חוננים ומשתעבדים:
אבל לעתיד אני בעצמי אגאלכם ועוד אין אתם משתעבדין שנאמר ישראל
נושע ביהוה תשועת עולמים:

Annotatione V.

LI Dottori Hebrei hanno per tradizione antica dichiara-
to, che Iddio benedetto douena egli per se stesso veni-
re al Mondo à redimere il Popolo; onde si legge nel libro
Tancumà: Dice R. Ammè: Moisé lauda Israele dicendo;
Bea.

Beato tu Israele, chi è come te, Popolo salvato con Dio. Non è scritto salvato à Dio, mà con Dio; E simile questo ad un'huomo, che haueua una misura di decima seconda. Che cosa fa i dà denari per quella, e la redime. Così Israele non repugna alla sua onnipotenza si può dire: Con chè si redimeranno, con Dio santo, e benedetto Popolo salvato con Dio. Disse il Signore: Voi in questo secolo sete stati saluati per mano di figliuoli d' Adamo; dall' Egitto per mano di Moisè, & Aaron; nelli giorni di Sifara per mano di Debora, e Barac. Dalli Madianiti per mano de Giudici. E perche furono puri huomini solamente, fuste di nuouo soggetti alla seruitù, mà nel tempo futuro io vi redimerò, e non ritornarete in seruitù.

וּמַת עַל עֵץ הַתְּלִייה לְהוֹשִׁיעֵנוּ ॥

6 & è morto in Croce per saluarci

תְּנֵחוֹת וְ

בתהלים
 מזמור כ"ב נאמר: יבש כחרש בחי ולשוני מדבק
 בלקוחי ולעפר מות תשפתני: זה הפסיק ממורש
 בילקוט על ישעיה פרק ס' אומר שנו רבותינו עתידין אבות העולם לעמוד
 בניסן ואומרים למשיח משיח צדקנו אף על פי שאנו אב ותיך אתה גדול ממנו
 שסבלת עונות בנינו ועברו עליך צרות קשות וזרעות מה שלא היה על
 הראשונים ועל ואחרונים והיית לעג וקלם לאומות והיית בחושך ואפלה
 ועיניך לא ראו אור וצפר עורך על עצמך וזגופך היית יבש בעין זכחך יבש
 כחרש נשבר;

N El Salmo 22. si legge: *Si seccò come un testo di vaso rotto la potenza mia; e la lingua mia fu attaccata alle mie mascelle, e mi hà riuolto nella poluere della morte.* Questo luogo vien dichiarato nel Ialcut nel cap. 60. d'Isaia con le seguenti parole: *Hanno letto li nostri Maestri, sono apparecchiati i Patriarchi di stare nel Mese di Marzo, e di dire al Messia: Messia giusto nostro, ancorche noi siamo tuoi Padri, tu sei miglior di noi, che hai sofferto i peccati de' nostri figliuoli, e passeranno sopra di te conditioni dure, e cattive, che non passarono nè sopra li primi, nè sopra gl'ultimi, e fosti scherno alle genti, e sei stato nell'oscurita, e tenebre, e gl'occhi tuoi non videro luce. S'attaccò la tua pelle sopra le tue ossa; & il tuo corpo fu secco come un legno, & il vigor tuo si seccò come un testo di vaso rotto.*

ר איך נכללים אלה השני רזים בסימן
עץ התלייה הקרושה:

M. Come sono rinchiusi questi due misterij nel segno della Santa Croce?

ת לפי שסימן עץ התלייה נעשה בשום
בראשונה יד ימין בראש באמור
בשם האב: ואחר כך תחת התורה
באמור ותכן: ואחר כך לבתך
השמאלית ואל הבתך הימנית
באמור

בְּאִמּוֹר וְרוּחַ הַקּוֹדֵשׁ אָמֵן:

D. Perche il segno della Santa Croce si fà prima mettendo la mano destra al capo, dicendo: In nome del Padre: poi sotto al petto, dicendo: e del Figliuolo: finalmente alla spalla sinistra, & alla destra, dicendo: e dello Spirito Santo. Amen.

ר' אֵיךְ נִרְאָה בְּיָהּ הָרִזוּ הָרֵאשׁוֹן מֵהַשְּׁלוֹשׁ הַקְּדוֹשׁ:

M. Come dunque si mostra quì il primo misterio della Santissima Trinità?

ת' לְפִי שֶׁהַמִּילָה (בְּשֵׁם) מוֹרָה אַחֲרוֹת וּמִילוֹת אַחֲרוֹת מוֹרָת הַשְּׁלוֹשׁ:

D. Perche quella parola (*In Nome*) significa l'Unità, l'altre parole significano la Trinità.

ר' הָרֵאָה עֵתָהּ הָרִזוּ הַשְּׁנִי:

M. Mostrate hora il secondo.

ת' צוֹרֶת עֵץ הַתְּלִיָּה מִרְאָה מִיתַת הַמוֹשִׁיעַ שְׂאֵחַר שְׁנַעֲשֶׂה אֲדָם וְהוֹרָה דָּרֶךְ הַיְשׁוּעָה בְּלִמּוֹד וּבְמַעֲשִׂים וּבְאוֹתוֹת מֵת עַל עֵץ הַתְּלִיָּה הַקְּדוֹשָׁה:

ה לְמוֹד הַמְּשִׁיחִים

D. La figura della ✠ Croce rappresenta la morte del Salvatore, il quale doppo essersi fatto huomo, & hauer insegnata la via della salute con dottrina, con esempio, e con miracoli, morì nel santo legno della Croce.

פִּירוֹשׁ הָאֱמֵנָה כְּלֵעַז קְרִידוֹ:

Dichiaratione del Credo.

ה אֵיזָה הוּא שׁוֹרֶת הָאֱמֵנָה:

M. **Q** Val'è la regola del credere?

ה חִיבוֹר הַשְּׁלוּחִים הַנִּקְרָא כְּלֵעַז קְרִידוֹ:

D. E il simbolo de gli Apostoli, che si chiama volgarmente il Credo.

ה אָמור נָא הַקְּרִידוֹ:

M. Dite il Credo,

ה אֲנִי מֵאֱמִין בִּיהוָה אֵל שְׂדֵי בּוֹרֵא שָׁמַיִם וָאָרֶץ:

D. **I**o credo in Dio Padre onnipotente, Creatore del Cielo, e della Terra.

ה וּבִישׁוּעַ הַמְּשִׁיחַ בְּנוֹ יְחִידוֹ אֲדוֹנֵינוּ:

Et

2 Et in GIESV Christo suo Figliuolo vnico Signor nostro.

שְׁהוּרָה מְרוּחַ הַקְּדוֹשׁ וְנוֹלַד מִמְּרִים
הַבְּתוּלָה:

7 3 Il quale fù conceputo di Spirito Santo, nacque di Maria Vergine.

הַנּוֹחֹת ז:

כַּמְסַכַּת סנהדרין פ' חלק תנא דבני אליהו שית אלפי שנין חוו
עלמא וחד חרב תרין אלפין תוהו תרין אלפין תורה
תרין אלפין משיח: זכור שהמשיח אדוננו בא לעולם קרוב לד' אלפים
אחר בריאת העולם שקדם מאה ושלישים שנה כדי להראות יותר
האחבתו עמם בתסלית כאשר האלוה הוא מורגל כמו שעשת בניצאת
עמו ממצרים שכרהמנותו הקדם מאה ותשעים שנה ממת שהעיד להם.
בתהלים מזמור שני: אספרה אל חק יהוה אמר אלו בני אחת אני
היום ולידתך: על פסוק הזה אומר במדרש: אמר רב הונא כד תתי
שעתיה אומר הקדוש ברוך הוא עלי לבראותו בריה חדשה וכן הוא אומר
אני היום ולידתך:

וכבראשית רבה פ' כג על פסוק: כי שת לי אלהים זרע אחר תחת
הבל: רבי תנחומא בשם רבי ישמעאל אמר נסתכלה באותו זרע שחוא
בא ממקום אחר ואזוה הוא זה מלך המשיח: נראה שמקורו יהיה יותר
משונה מכל תולדות אחרות ולא כדרך העולם כאשר מלמדים באומרים
שתולדתו יהיה מורע אחר שהוא: שיהיה מולדתו כדרך אחר יותר מעולה:
ובישעיה פ' ז: אומר הנה העלמת הרה ויולדת בן וקראת שמו עמנואל:
זה המקום נאמר על המשיח כאשר נראה כמסכת מכות פ' ג' איך יוכן

ואעידה |

למור המשיחיים

ט

ואע"פ עדים שאמר הנביא עצמו בסוף הפרק ושמילת עלמה רל בתולה נראה מיג' מדות שהתורה נדרשת דבי רבי ושמעאל בשלש עשרה מדות התורה נדרשת מקו' מבנין אב: שתוא בני כאשר אני מוצא מקום מהמקרא שמפרשה איתח מלה בכל מקום וכרומח יהיה תירושו כך וזה המאמר מהרבנים אין במהלוקת:

אב בכראשית כג' אומר מריבקה שהייתה בתולה ואיש לא ידעה ומיד קורא אותה עלמה אב' נראה שזאת המילה עלמה רומזה בתולה:

ואם תאמר ממה שאמר במשלי לו ודרך גבר בעלמה: ששם עלמה מורה אשה שאינה בתולה: אשיב שגם שם יוכן על המשוח שוצא מכסן אמו בלי הנסיד הכתולים מאמו הקדושה וזה הוא ברור לפי שאמר בתהילה שלמה: שלשה נפלאו ממני וארבעה לא ידעתיו בשום אופן: שהוא דרך הנשר בשמים: דרך נחש עלי צור: ודרך אוניה בלב ים: ודרך גבר בעלמה: וזה האחרון לא היה כל כך קשה לידע אם הוא היה מבין מבעולה כדרך העולם שינה איזה סימן מהבעילה אבל שבתולה תוליד אדם זה הוא פלא גדול וזה צריך לחקור בכונה: אבל אם א' יאמר איך יוכל להיות זה אחר שבבסוק הכא אומר כן דרך אשה מכאפת אכלת ומחתה פיה ואמרה לא פעלתי און: אשר אין לו קשר עם חקודם מבתולה: נשיבו לזה כמאמר אכן שועיב על זה המקום שזה נרמז על כח התשובה ולא על הזונה אשר אורנו הכח יש לו יכולת גדול שכאשר תמצא הנפש מלאה עונות כמו המנאפת כאשר נקנה פיו עם תוידוי ותשובה משתנה ויכול לומר לא פעלתי און ותוכל לדמותה לכתולה לכן נראה שזה יותר מקיים הפירוש הנאמר עם רב היהודים זה לשונו:

אבן שועיב בפרשת זאת הוקת התורת יש' במדבר לענייננו ודרך גבר בעלמה העלמה היא הנכואה הנעלמה ידיעתה היאך באה לאדם אפילו שיחיה גבור: ומת שאמר ארבעה ולא רכיעית כי הנכואה יש לה ד' מדרגות אספקלריא המאירת: ושאינה מאירה: ורוח חקודש: בת קול: ואחר כך אמר כן דרך אשה מנאפת אכלה ומחתה פיה וגומ': כלומר גם אני תמה מהחוטא

בעל

בעל שאחר שחטא כאשה מנאפת ועשה תשובה עולה על מעלת הצדיק
 גמור כמו שאמרו מקום חכמים שבעלי תשובה עומדין אין צדיקים גמורים
 יכולים לעמוד :

Annotatione VII.

NEL Trattato Sanedrin cap. Chelech. *E' tradizione della Scuola d'Elia, che il Mondo doueua durare per spatio di sei mila anni, & un millenario doueua stare distrutto, delli quali due mila sarebbe stato vacuo, cioè senza legge; due altri mila con la legge, e due mila con il Messia; Et è manifesto, che Christo Signor nostro venne al mondo verso il quarto millenario, doppo la creatione del mondo anticipando poco più di doicento anni, dal detto del Rabbi, & ciò se questo fosse certo anco al detto loro, per maggiormente dimostrare la sua infinita misericordia, come è costume d'Iddio benedetto, sicome fece nella liberatione del Popolo dall'Egitto, quale per sua pietà fù prima di quello, che gli promise cento nouant'anni.*

Nel Salmo secondo, *Raccontarò il statuto d'Iddio, sopra questo verso nel Midras dice Rabbi Kunnà: Quando verrà l'ora sua (cioè del Messia), Iddio dice, à me appartiene di crearlo Creatura nuoua, e per questo è scritto: Disse à me: Figlio mio tu, hoggi ti hò generato.*

Nel Berefeit Parafcia 23. si legge sopra il verso: *Ha posto à me Iddio altro seme in tuogo di Abel. Disse R. Tancumà in nome di R. Samuèl: Ha considerato in quel seme, che hà da venire d'altro luogo: e questo è il Rè Messia. Onde l'origine sua doueua essere molto differente da tutti l'altri; e non secondo l'vso comune; e questo lo vanno insinuando, mentre dicono, che farà la sua nascita d'altro seme, cioè d'altro modo superiore.*

In Isaia al cap. 6. *Ecco una Vergine concepirà, e partorirà un figliuolo, e s'chiamarà il suo nome, Iddio con noi.* Questo

למור המשיחיים

luogo del Profeta s'intende del Messia, come si legge nel Talmud trattato Machot cap. 3. nel quale dichiarano li RR. come si deuanò intendere li due testimonij addotti dal medesimo Profeta Isaià nel fine di questo cap. E che la voce *Alma*, significhi Vergine, si proua con la regola di R. Ismaele detta, *Con tredici conditioni si dichiara la Legge; la terza è fondamento di vn Padre*: Cioè che quando si troua vn luogo di scrittura dichiarato di vna maniera, l'altro simile deue dichiararsi del medesimo modo; e questo è offeruato da tutti i Rabini.

Nel Genesi dunque si legge nel cap. 23. di Rebecca, che era Vergine non conosciuta da verun huomo, & immediatamente vien chiamata *Alma*; sicche si vede, che questa voce *Alma* significa Vergine.

E se alcuno opponesse quello che è scritto ne' Prouerbij nel cap. 30. *La via dell'huomo nella Giouanetta*; che in questo luogo detta voce *Alma* significa vna Donna, che non è Vergine; si risponde, che ciò s'intende del Messia, che doueua venire dall'vtero materno senza lesione della Verginità della sua Santissima Madre; il che è chiaro, perche essendo detto prima da Salomone, che trè cose gli erano difficili, e la quarta in verun conto sapeua, cioè la via dell'Aquila in Cielo; quella del Serpe sopra la pietra; quella della Naue in mezzo al Mare; e quella dell' Huomo nella Vergine. Quest' vltima non era difficile da inuestigarsi, se egli hauesse inteso del cōgresso naturale per restarne cōtra segni di quello, mà che di vna Vergine hauesse à nascere vn'huomo; Hor questo sì che era più che di marauiglia, e questo si deue con attentione considerare; mà se alcuno dicesse, come può esser ciò, mentre dice il versetto seguente: *Così è la strada della Donna adultera, la quale mangia, e doppo nettando la sua bocca, dice: Non hò commesso male*; Il che non corrisponde all'intelligenza antecedente di Vergine; Si risponde à questo con Aben Scionghèu sopra di questo luogo, che

ciò

ciò s'intende della Virtù della penitenza, e non dell'Adultera; qual Virtù è di tal valore, che quantunque ritroui l'anima ripiena di sceleragine à guisa di meretrice, quando si nettará la bocca con la confessione, e vero pentimento delle sue colpe, potrà ben dire: *Non hò commesso male?* e così quasi paragonar si potrà ad vna Vergine: onde si vede che questo maggiormente conferma l'espositione sudetta con l'auttorità di vn Rabbi di sì gran nome appresso gl'Ebrei.

Aben Scionghèu nella Settionè חוקת התורה cap. 19. Num. dice così: *Et la strada dell'huomo nella giouane. Bealmà, nella giouane; questa è la profetia, la quale è nascosta la sua cognitione in che modo uenghi all'huomo, ancorchè egli sia gagliardo, è potente. Et quest'è quello che dice, quattro, & non, la quarta cosa io non hò conosciuto. Perche nella profetia vi sono quattro gradi; Il primo, è Specchio di visione; il secondo, senza visione; il terzo, è di Spirito Santo; & il quarto, è l'Oracolo. Et dopo di questo dice: Così è la via della Donna adultera, mangiò, & nettò la bocca, &c. come sarebbe à dire: Ancora io me merauiglio del peccatore penitente, perche dopo che hà peccato è come vna Donna adultera, & facendo penitenza ascende sopra il grado del giusto perfetto. Onde così dissero li Sapiensi. Il luogo, nel quale stanno i penitenti, non vi possono arriuarè ad ascenderui li giusti.*

ד נענה תחת פונטיוס פילאטוס ונדקר
על עץ התלייה ומת ונקבר

8 4 Patì sotto Pontio Pilato, fu crocefisso, morto, e sepellito.

למור המשיחים

יא

הנהגות ה:

בישעיה פרק נ"ג כפי הרבנוט קדמונים אומר שהמשיח שיהיה נבזה ולא תהיה לו תואר ולא הדר אכן איש מכאובות

ויודע חולי: נבזה ולא השכנתו: אכן הלינו הוא נשא ומכאובינו הוא סכלם כך מפרש רבי תנחומא בילקוט רב הונא במדרש שמואל רבי אחא ואחרים:

עוד בזכריה פרק י"ב אומר והביטו אלי את אשר דקרו וספדו: במסכת סוכה פרק ג' האי הספדה מאי בעו הכא אחר שהנביא מעיד על המשיח רבנין אמרין על משיח בן יוסף שנתרג: אבל לא בעבוד זה הפירוש על המשיח בן יוסף ש"ל ממה יוסף ברחו מיכולת האמת מהעדה הכללית לפי שזה המשיח הוא אחד בעצמו עם אלו שאומרים היהודים שהוא בן רוד שקיחה לו כל הכבוד והדר לפי שיהיה עול ולא יתה משפט שאחד יעונה וימות ואחר יקבל השכר והדר: מאותו העוני ומהמות לכן אדר יהיה המשיח שבתחילה יעונה וימות בעד העם ואחר כך יבוא בכבוד והדר כאשר אומר הנביא ישעיה בפרק נ"ג יען אשר הערה נפשו למות יראה זרע יאריך ימים וחפץ יהיה בידו יצלה שנראה בברור שמי שיעונה הוא יבא אחר כך בכבוד: בנביא ישעיה פרק י"א אומר והיתה מנוחתו כבוד שהוא מתתו או קבורתו של המשיח כפי הפשט מכל המפרשים:

Annotatione VIII.

IN Isaià cap. 53. secondo la dichiarazione degl'antichi RR. si dice, che il Messia non solo sarebbe stato dispregiato, e che non hauerebbe, ne forma, ne bellezza, mà buono di dolori, e conosciuto d'infermità, dispregiato, e non l'habbiamo stimato. Certo l'infermità nostre esso portò, e li nostri dolori esso soffrì; Così l'espone R. Tanchumà nel Ialcuth, R. Vnnà nel Midrafc Samuele, R. Achà, & altri.

Il Profeta Zacharia cap. 12. dice: *Erisguardaranno me quale hanno trafitto, e si lamenteranno.* Nel Trattato Succà cap. 3. dicono i RR; *Come si troua quà il lamento (mentre il Profeta parla del Messia) Rispondano i Maestri: Sopra il Messia figlio di Gioseffe sarà questo lamento, che sarà amazzato.* Ma non per questo, che esplicano per il Messia figlio di Gioseffe, cioè della Tribu di Gioseffe, hanno sfuggito la forza della verità Cattolica, perche questo Messia, è il medesimo che quello, che è figlio di Dauid, del quale dicono gl'Ebrei cose di tant'honore, e di tanta gloria, poiche farebbe grand'ingiustitia, che vno patisse e morisse, & vn'altro riceuesse il premio, e la gloria di quel patimento, e di quella morte; per il che vno solo sarà il Messia, quale prima patirà, e morirà per il popolo, e poi diuerrà glorioso, e così dice il Profeta Isaia nel cap. 53. *Perche dette alla morte l'anima sua, vedrà seme, allongarà giorni, e la volontà di Dio in mano sua prosperarà.* Dal che si vede chiaro, che quell'istesso, che patirà, diuerrà poi glorioso.

Nel Profeta Isaia nel cap. 11. si legge: *E sarà la morte sua, ò il sepolcro suo (del Messia, secondo l'espositione comune) gloria.*

יָרַד לְשָׂאוֹל : בְּיוֹם הַשְּׁלִישִׁים
מֵהַמּוֹת :

9 5 Discese all'Inferno, e il terzo dì refuscitò da morte.

בְּשִׁיר הַשִּׁירִים בְּרַק ב' אומר אני הכצלת השרון שושנת העמקים
על זה אומרים חכמים במדרש רבה אמרה כנסת ישראל
אני הביכה והביכה אני שאני נתונה בעמקי שאול וכאשר יגאלני הקרוש ברוך
הוא ממעמקיה כדכתוב ועלני מכור שאון משיט הין אני מרמכת מעשים טובי
ואומרת

ואמרת לפניך שירה הרא הוא דכתיב ויתן בני שיר חדש אשר מזה נראה
בכרור שכולם ירדו לשאול אבל הצדיקים ישבו לברם מחכרת הרשעים
וזה המקום נקרא לימכו וכאשר יבא המשיח יהיו נעלים משם ויביאהם
לגן עדן אז ישירו שיר חדש כאשר נקרא בילקוט על ישעיה פרק כ"ו כיום
ההוא יושר שיר בארץ יהודה פתחו שערים ויבא גוי שומר אמונים:
ובתהילים מזמור ו' אומר לכן שמח לבי ויגל כבודי: אמר במדרש
אמר רב הונא ויגל כבודי במלך המשיח שעתיד לצאת ממני: ומיר
אומר הנביא: לא תתן הסידך לראות שחת: לפרש שהמשיח היה לו
לחיות מהמות מיד כאשר נפורש בוהר פרשת בלק במדבר כ"ג על אותו
הפסוק ומגבעות אשורנו זהו שאמר הכתוב אספרת אל חק יהוה אמר
אלי בני אתה זה החוק לא אשתאר בלחודיו ותכליל בית משיחא אחרא
ברי דיוסף ותמן יתקף וכגין דאיתו גבעא תתאה דלית ליה חזקיות משהו
דא ויתקטל ויהא מית עד זמנא דתלקוט חזין מגבעא עלאה ויקום:

Annotatione IX.

Nella Cantica cap. 2. *Io Rosa della pianura, e Giglio delle
valli* Sopra le quali parole dicono li RR. nel Midras.
*La Chiesa d'Israele disse queste parole: Io sono amata, e stimata
son io, che son posta nel profondo dell' Inferno, e quando mi redi-
merà Iddio benedetto da questo profondo, questo è quello, che
dice il verso: Mi hà fatto salire dal Pozzo del tumulto: Io
rinfrescarò l'opere buone, e dirò auanti di te questo Cantico.*
E questo è quello, che dice il verso nel medesimo luogo:
E pose in bocca mia Cantico nuouo. Dalche si vede chiaro,
che tutti descendeuano nell' Inferno; mà i giusti stauano se-
parati dagl'Empij: e questo luogo si chiama il Limbo, e
quando fosse venuto il Messia, all' hora sarebbero stati leuati
di là, e condotti in Paradiso, & hauerebbero cantato il Can-
tico nuouo, come si legge nel lalcut sopra Isaia al cap. 26.

In

In quel giorno sarà cantato il Canto nella Terra di Giuda.
 Aprite le Porte, e verrà Genti, che custodisce fedi.

Nel Salmo 16. E per questo rallegrò il Cuor mio, e giubilò
 la mia gloria. Dice R. Vnà nel Midras: Giubilerà la gloria
 mia, s'intende del Messia, che verrà da me. Et immediatamente
 seguita il Profeta: Non permetterai, che il giusto tuo veda
 corruzione, denotando, che il Messia, haueua da resuscitare
 immortale, come si esplica nel Zohar, nella Parascià di Balac
 nelli Numeri cap. 23. sopra di quel verso: Dalle colline lo
 vedo: e seguita: Questo è quello che dice: Raccontarò lo
 statuto di Dio disse à me: Figliuol mio tu questo statuto non re-
 mane solo & include in se l'altro Messia figlio di Giosèffe. E là
 si fortificarà: e perche questo è collina inferiore, che non hà in-
 se vita, morirà questo Messia, e sarà ammazzato, e resterà
 morto per un tempo, sinche raccoglie le vite dalla collina eccel-
 sa, e risorgerà.

עֲלֵה לַשָּׁמַיִם יוֹשֵׁב לְיְמִיַן יְהוָה הָאֵל
 שְׂרִי:

10 6 Salì al Cielo, siede alla destra di Dio Padre
 onnipotente.

מָשָׁם יָבֵא לְרוֹן הַחַיִּים וְהַמְּתִים:

7 Di là hà da venire à giudicare i viui, & i
 morti.

הַגְּבוּהוֹת:

מוֹמֵר סָח אֹמֵר עֲלֵית לְמָרוֹם שְׁבִית שְׁבִי לְקַח
 מִתְּנוֹת בָּאָדָם אֲשֶׁר נִרְאָה כְּעוֹר שֶׁהַמְּשִׁיחַ אֲדוֹנָנוּ
 עֲלֵה

בַּתְּחִלִּים

עלח לשמים וגאל אותנו משכית השטן ומשם הוריד רוח הקודש אשר מתנות יותר גדולות לא נוכל לחסות וכעזרת האלהית הסיר העז והביא בלב כולם הכרת האלוה האמיתי:

כתהלים מזמור יח' אומר וענותך תרבני במדרש אמר רבנו יודן בשם רבנא למא לעתיד לבא הקדוש ברוך הוא מושב מלך המשיח לימינו שנאמר נאום יהוה לאדוני שב לימיני:

ובדניאל פרק ז' אומר עד די כרסון רמיו בלשון רבים ועתיק יומין יתיב. בתלמוד מסכת סוכה הני כרסון למה אמר רבי עק בא אחת לו זאחת למלך המשיח. ודבר ברור שבוה המקום הנביא מדבר מיום הדין הגדול אשר יעשה מהשם הקדוש. ובאותו המקום אומר וארו עם ענני שמיא כבר אנש אתי הוה זה כבר אנש מכל המגרשים מבינים אותו על המשיח:

Annotatione X.

NEL Salmo 68. *Salisti al Cielo, captiuasti il captiuo, pigliasti donatiui per gl'huomini.* Il che si verificò, mentre Christo Signor nostro sali al Cielo, liberandoci dalla captiuità del Demonio; e di là fece descendere lo Spirito Santo; perche maggior dono non si poteua desiderare, e con il diuino suo agiuto, scacciandosi l'Idolatria, fù negl'animi di tutti introdotta la cognitione del vero Iddio.

Nel Salmo 18. *Et l'humiltà tua mi hà multiplicato.* nel Midras si legge: *Disse R. Iodan in nome di R. Cama: nel tempo futuro sarà Iddio sedere il Rè Messia alla destra sua, che così è scritto: Detto del Signore al Signor mio, siedì alla destra mia.*

In Daniele cap. 7. *Sinche li Troni saranno posti, e l'Antico de' giorni sederà.* Nel Talmud trattato Succà. *Questi Troni perche?* (cioè sono in numero plurale, mentre solo il Vecchio hà da sedere) *Risponde R. Ghachiuà, uno per lui, e l'altro per il Rè Messia.* E già è cosa notissima, che in questo luogo il San.

Santo Profeta parla del Giudicio vniuersale, che si farà da Dio benedetto, che egli nel medesimo luogo dice; *Ecco con le nub i del Cielo, come figliuol dell'huomo verrà.* E questo Figliuol dell'huomo secondo la traditione de tutti i RR. vien inteso per il Messia.

אָנִי מֵאֲמִין בְּרוּחַ הַקָּדוֹשׁ; ח יא

11 8 Credo nello Spirito Santo.

הַנְּחֹת יֵא

וְיֵט מִקּוֹמוֹת הַרְבֵּה בַתּוֹרָה אֲשֶׁר נֹכַח חַרוֹחַ הַקּוֹדֵשׁ כְּמוֹ כִּבְרָאשִׁית א' וְרוּחַ אֱלֹהִים מֵרַחֶפֶת עַל בְּנֵי הַמַּיִם:
עוֹד בַּתְּהִלָּים לְד'. כִּדְבַר יְחֹזֵק שָׁמַיִם נַעֲשׂוּ וּבְרוּחַ פִּי כָל צְבָאָם.

Annotatione X I.

Sono molti luoghi nella Sacra Scrittura, nelli quali è rivelato lo Spirito Santo, come nel Genesi cap. 1. *E lo Spirito di Dio couaua sopra le faccie dell'acque.*

E nel Salmo 34. *Con la parola di Dio furono fatti li Cieli, e con lo Spirito della bocca sua tutti gl'eserciti loro.*

וּבְעֵרָה הַקָּדוֹשָׁה הַכֹּלְלִית; ט יב

12 9 La Santa Chiesa Cattolica:

וּבְקַבְּלַת מֵהַקָּדוֹשִׁים;

La communion de' Santi.

וּבְסֻלִיחַת

D

יד למוד המשיחיים

ובסליחת הטאות:

10 La remissione de' peccati.

חגהות יב:

בואלה הדברים פרק י"ז ובאת אל הכהן אשר יהיה כימים ההם וחגידו לך את דבר המשפט: הוא דאי שהתורה הישנה

היתה שורת האמונה ושהשם יהוה התקין בעבוד תועלת העם מי שינהיג אותם בקיום האמת בכל מה שהיה צריך לעם בישועתם כדי שישמר באמונה אמיתית ויודע אלהים אחד ותהיה תורה אחת ועם אחד כאשר אמרו כל הרבנים: ואם היו מאמינים ושומרים זה קודם ביאת המשיח מכל שכן אחר ביאתו על כנסתו אשר תתפרסם בכל העולם ויפרסמו אחרות האל יתכרך המכוארת על ידי תורה הקדושה המצויירת בתורה הישנה שנמלא בכיאת המשיח אדוננו:

כמדרש תהלים על הפסוק ממזמור קי"ד הים ראה ויגום: אומרים בזכות יוסף נקרע להם הים שנאמר הים ראה וגם מה ראה ארונו של יוסף שהיה הולך עמהם שנאמר ויקח משה את עצמות יוסף אמר הקדוש ברוך הוא גם מפניו שנאמר וינה בגדו אצלה וינס החוצה:

בישעיה פרק ל"ט וגנותי על העיר תזאת למעני ולמען דוד עבדי: עוד בואלה שמות פרק ל"ב אומר זכור לאברהם ליצחק ולישראל עבדי: ומוסיף וינהם יהוה על הרעה אשר דבר לעשות לעמו מכאן נראה ברור אך האבות הקדושים ואוהבי השם יתכרך יכולים לבקש בעדם ולחנן לאל כאשר מלמדים היהודים עצמם וגם כבקשותיהם מזכירים צדקת הנביאים צדיקים לבקש מהיללה על חטאתיהם מהאל יתכרך כאשר נראה בבקשה שמתחלת שמע קולי אשר ישמע בקולות:

בויקרא בכמה מקומות תמצא כתוב וכפר עליו הכהן ונסלח לו אבל מזה יותר נדבר בסוד התשובה:

Annotatione X I I.

NEL Deuter. cap. 17. *Et andarai al Sacerdote, & al Giudice, che sarà in quelli giorni, & ti dimostreranno la giustizia.* E' certo che nel Vecchio Testamento vi era la regola del credere, che il Signore Iddio haueua disposto per l'vtilità del popolo, che indirzasse con sicurezza di verità in tutto quello, che gli era necessario per la salute, accioche si mantenesse nella vera Fede, e fosse conosciuto Iddio vno, e fosse Legge vna, e Popolo vno, sicome hanno detto tutti i Rabbini. E se questo si doueua credere & offeruare prima della venuta del Messia, quanto più doppo, che fosse venuto, verso la sua Santa Chiesa, douendosi all' hora per tutto il Mondo publicare l'vnità d'Iddio benedetto, per la sua santa Legge adombrata nel Vecchio Testamento; come si è adempito nella venuta di Christo Signor nostro.

Nel Midras Theilim sopra il verso del Salmo 214. *Il Mare vidde e fuggì.* dicono i Rabbini le seguenti parole: *Per il merito di Gioseffe sù diuiso à loro il Mare; perche è scritto: Il Mare vidde e fuggì; Che cosa vidde? L'Arca dell'ossa di Gioseffe, che andaua con loro, che è detto: Epigliò Moise l'ossa di Gioseffe. Disse Iddio santo e benedetto: Fuggì poiche è detto: E lasciò il suo vestito appresso di lei, e fuggì fuora.*

In Isaia nel cap. 39 si legge: *E repararò à questa Città per amor mio, e per causa di Dauid seruo mio.*

Nel Esodo nel cap. 32. *Ricordati d'Abrahamo, Isaach, e d'Israele serui tuoi:* e soggiunge: *E si pentì Iddio del male ch'haueua detto di fare al popolo suo.* Quindi si vede chiaro quanto li Santi Patriarchi, & Amici di Dio possano intercedere, & ottenere per noi altri, come tengono l'istessi Ebrei, quali anco nelle orationi loro di continuo rappresentano i meriti de' Santi Profeti: per ottenere perdono de' loro peccati da sua Diuina Maestà: & in parte nell'oratione, che comincia: *Senti la voce mia.*

Nel Leuitico in molti luoghi si ritroua scritto : *E perdonarà supra di lui il Sacerdote, e sarà perdonato à lui.* Mà di questo punto nè parlaremo più distintamente nel Sacramento della Penitenza.

וּבְחַיֵּית הַבָּשָׂר׃

13 11 La resurrettione della carne.

וּבְחַיִּים הַנֶּצְחִיִּים אָמֵן׃

12 La vita eterna. Amen.

הַנְּזוּחֹת יָנ׃

בְּדִנְיָאֵל
בסוף ורבים מישני אדמת עפר וקיצו אלה לחיי עולם
ואלה לחרפות לדראון עולם מזה המקום כל היהודים

מודים תחית המתים :

על זה העיקר לא היה מעולם בין היהודים מחלוקת ולא מי שספק
על החיים הנצחיים והענגו הצדוקים ופא מי שכפר בה :

Annotatione XIII.

IN Daniele cap. vii. *E molti delli dormienti della poluerre, si risuegliaranno, alcuni per la vita eterna, altri per vituperio e dispreggio perpetuo :* Sopra il qual luogo communemente gl'Ebrei confessano la resurrettione de' morti.

Sopra di questo Articolo non vi è stato mai controversia trà gli Ebrei di porre in dubbio la vita eterna, che hanno da godere li giusti, non hauendo mai nessuno negato quella.

ר מי חיבר הקרידו:

M. Chi hà composto il Credo?

ת' השנים עשר שלוחים ולכן הם יב
עיקרים:

D. I dodici Apostoli, e però sono dodici Articoli.

ר מה הם כוללים בקיצור אלה
העיקרים:

M. Che contengono in somma questi Articoli?

ת' כל מה שצריך להאמין: בראשון
מדתה ומערתו פלתו לפי ששמנה
העקרין ראשונים שייכים ליהוה
וארבעה עקרין אחרים שייכים
הם לעדה:

D. Tutto quello, che principalmente & espressamen-
te s'hà da credere di Dio, e della Chiesa Sposa
sua: perche i primi otto Articoli appartengo-
no à Dio, i quattro vltimi alla Chiesa.

ר באר העיקר הראשון:

M. Dichiarate il primo Articolo.

ת' אני מאמין בלי ספק שאל אחר הוא
לבר

לְבַד שֶׁהוּא אֵבֶל לְבָנוּ יִחִיר וְבִטְכֵנוֹנָם
 הוּא אֵבֶל כִּחַן לְכָל הַמְּשִׁיחִים הַטּוֹבִים
 שֶׁלֹכֵן נִקְרְאוּ בָנִים לַיהוָה: שֶׁלִקְחָם
 לְבָנִים וּבְכָל לֹוֹת הוּא אֵבֶל לְכָל שְׂאֵר
 הַנִּבְרָאִים בְּעֶרְךָ הַבְּרִיאָה הַזֶּה יְהוָה
 כֹּל יִכּוֹל כִּי הוּא יִכּוֹל לַעֲשׂוֹת כֹּל
 מִה שִׁירְצָה וּמֵאִיִן בְּרָא שָׁמַיִם וָאָרֶץ:
 עַם כֹּל מִה שֶׁנִּמְצָא בַּהֵם שֶׁהוּא
 הָעוֹלָם כּוֹלוֹ:

D. Io credo fermamente in vn solo Dio, il quale è Padre naturale del suo vnico Figliuolo, & insieme è Padre per gratia di tutti i buoni Christiani, che però si chiamano Figliuoli di Dio adottiu: finalmente è Padre per creatione di tutte l'altre cose; E questo Iddio è onnipotente, perche può fare tutto quel che vuole, & hà creato di niente il Cielo, e la Terra con tutto quello, che si troua in essi, cioè tutto l'Vniuerso mondo.

ר' בְּאֵר הָעֵיקָר הַשֵּׁנִי:

M. Dichiarate il secondo Articolo.

ת אני מאמין גם בישוע המשיח בן יחיד
 ליהוה האב. לפי שנולד מנצחיות
 מהאב והוא אל נצחי בלי תכלית
 ושדי וכורא וארונינו ושל כל דבר

כמו האב

D. Io credo ancora in Giesù Christo, il quale è Figliuolo vnico di Dio Padre, perche è stato generato da esso Padre eternalmente, & è Iddio eterno, infinito, onnipotente, e Creatore, e Signore nostro, e di tutte le cose come il Padre.

ר' באר השלישיו

M. Dichiarate il terzo.

ת אני מאמין שישוע המשיח למ לבד
 הוא אל אמיתי ואלא גם הוא אדם
 אמיתי בעבור שלקח בשר אנושית
 ממרים התמימה וכתולה כפת רוח
 הקודש ונולד בארץ מאם בלי אב
 כמו שנולד בשמים מאב בלי אם:

D. Io credo, che Giesù Christo non solamente sia vero Dio, mà ancora vero huomo, perche hà preso carne humana dalla immacolata Vergine

Ma-

Maria per virtù dello Spirito Santo: e così è nato in terra di Madre senza Padre, si come in Cielo era nato di Padre senza Madre.

ר באר הרביעי

M. Dichiarate il quarto.

ר' אָנִי מֵאֲמִין שִׁישׁוּעַ הַמְּשִׁיחַ כְּדִי לְפָרוֹת
הָעוֹלָם בְּדַמּוֹ הַיָּקָר נִעְנָה תַּחַת
פּוֹנְטִיוֹס פִּילָטוֹס נָצִיב בִּיהוּדָה
בְּחַיּוֹתָיו מוֹכֵה וּמַעוֹטֵר בְּקוֹצִים
וְהוֹשֵׁם עַל עֵץ הַתְּלִייָה שָׂבוּ מֵת
וְהוֹרֵד מֵהָעֵץ וְנִקְבֵר בְּקֶבֶר חָרָשׁ:

D. Io credo, che Giesù Christo per ricomprare il Mondo col suo pretioso sangue hà patito sotto Pontio Pilato Governatore della Giudea; essendo stato flagellato, coronato di spine, e messo in Croce nella quale morì: e da quella depolto, fu sepellito in vn sepolchro nuouo.

ר' באר החמישי

M. Dichiarate il quinto.

ת' אָנִי מֵאֲמִין שִׁישׁוּעַ הַמְּשִׁיחַ מִיַּד שְׂמַת
יָרֵד בְּנִפְשׁוֹ אֶל לִימְכוֹ שְׁהוּ יוֹשְׁבִים
שֵׁם

שֵׁם הָאֲבוֹהַּ הַקְּדוֹשִׁים וּכְיוֹם
הַשְּׁלִישִׁי שֶׁהוּא יוֹם רֵאשׁוֹן קָם מִבֵּין
הַמֵּתִים מִפּוֹאֵר וּמִנְצָרָה:

D. Io credo, che Giesù Christo subito che fù morto, andò con l'anima al Limbo de' Santi Padri, & il terzo giorno, che fù la Domenica, risuscitò glorioso, e trionfante,

ר בַּאֵר הַשְּׁשִׁית:

M. Dichiarate il festo.

ת' אֲנִי מֵאֲמִין שִׁישׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ אַחֲרֵי הָיִיתוּ
אַרְבָּעִים יוֹם עִם הַשְּׁלוּחִים לְהוֹכִיחַ
קָמְתוּ אִמִּיתִי בְּמַרְאוֹת רַבּוֹת עָלָה
לְרַקִּיעַ הָעֲלִיּוֹן וְשָׁם יוֹשֵׁב עַל כָּל
מַחֲוֹלַת הַמַּלְאָכִים לִימִין הָאֲבֹתָהֶנּוּ
שׁוֹרֵה לְאֵב בְּכַבּוֹד כְּאֶדְוָן וּמְכַלְכֵּל
כָּל הַנְּבִרָאִים:

D. Io credo, che Giesù Christo doppo di effere stato quaranta giorni con li Santi Apostoli per pro- uare con molte apparitioni la sua vera Resur- rectione, salì al sommo Cielo, & iui siede sopra tutti i Chori degli Angeli, alla destra del Padre,

E

cioè

יה למוד המשיחיים

cioè in gloria vguale al Padre, come Padrone,
e Gouvernatore di tutte le creature .

ר באר השביעי :

M. Dichiarate il settimo .

ה' אֲנִי מֵאֲמִין שְׂאֲדוֹנֵנוּ זֶה בְּסוֹף הַיָּמִים
יָבֵא מִן הַשָּׁמַיִם בְּשִׁלְטוֹן גָּדוֹל
וּבְכָבוֹד וַיִּדְיֵן כָּל הָאֲנָשִׁים לַתַּתְּ לְכָל
אַחַר הַשְּׂכָר וְהָעוֹנֵשׁ בְּפִי מֵעַל לֵיהֶם :

D. Io credo, che il medesimo Signor Nostro alla fine
del Mondo verrà dal Cielo con grandissima
potestà, e gloria, e giudicherà tutti gli huomi-
ni, dando a ciascuno il premio, e la pena, che
hauerà meritato .

ב באר השמיני :

M. Dichiarate l'ottavo .

ה' אֲנִי מֵאֲמִין בְּרוּחַ הַקֹּדֶשׁ שֶׁהוּא
הָאֶקְנוֹס הַשְּׁלִישִׁי שֶׁל הַשְּׁלוֹשׁ
הַקְּדוֹשׁ וְנֹאֶצֶל מֵהָאֵב וּמֵהַבֶּן וּבְכָל
זֶמַּבְל הוּא שׂוֹה לְאֵב וּלְבֶן שֶׁהוּא
יְהוָה נִצְחִי בְּלִי תְּכָלִית כָּל יְכוֹל בּוֹרֵא
וְאֲדוֹן !

וְאֵרוֹן כָּל דְּבָר כְּמוֹ הָאֵב וְהַיָּבִין :

D. Io credo nello Spirito santo, il quale è la terza persona della Santissima Trinità, e procede dal Padre, e dal Figliuolo : & è in tutto, e per tutto vguale al Padre, e al Figliuolo : cioè IDDIO eterno, infinito, onnipotente, Creatore, e Signore di tutte le cose come il Padre, & Figliuolo.

ר בְּאֵר הַתְּשִׁיעִית :

M. Dichiarate il nono.

ת' אֲנִי מֵאֲמִין כְּמוֹ כֵּן שֵׁשׁ עֵרֶה אַחַת
אֲשֶׁר הִיא קְהִילַת כָּל הַמְּשִׁיחִים
הַנְּאֻמִּים שֶׁהֵם טְבוּלִים וּמֵאֲמִינִים
וּמוֹדוּם אֲמוּנַת הַמְּשִׁיחַ אֲרוֹנֵינוּ :
וּמוֹדִים שֶׁהֵכֵן הַגְּדוֹל רוֹמֵי הוּא
מְשֻׁנָּה לְמִשִּׁיחַ בְּאֶרֶץ :

D. Io credo similmente, che vi è vna Chiesa, la qual' è la Congregatione di tutti i fedeli Christiani, che sono battezzati, credono, e confessano la fede di Christo nostro Signore, e riconoscono per Vicario di esso Christo in terra, il Sommo Pontefice Romano.

לְמָה

E 2

יט למוד המשיחיים

ר' למה זאת העידה נקראת קדושה
ובללית!

M. Questa Chiesa perche si dice Santa , e Cattolica ?

ת' נקראת קדושה לפי שיש לה ראש
שהוא המשיח הקדוש ולפי שיש
לה אברים רבים קדושים והאמונה
והסודות הקדושים והתורה ונקרא
בללית שרועה לומר קטוליקרה!

D. Santa, perche hà il Capo, che è Christo Santo ,
e perche hà molte membra fante , e la Pede ,
Legge, e Sacramenti santi ; e si dice Cattolica,
cioè Vniuersale .

ר' מה רועה לומר קבלת מהקדושים!

M. Che vuol dire la Communione de Santi ?

ת' רועה לומר קבלת מהתפילות
וממעשים טובים הנעשים בקהילה
כמו שבנוף האנושי שהטוב שבאבר
אחר יקבלו כל האברים האחרים!

D. Vuol dire la participatione delle orationi , e
buone opere, che in essa Chiesa si fanno: si co-

me

me nel corpo humano, del bene d'un membro sono partecipi tutte l'altre membra.

ר באר העשירי

M. Dichiarate il decimo.

ת' אני מאמין שיש בערה הקדושה
 סליחת עונות אמיתי על ידי הסודות
 הקדושים והאנשים שהיו בני השמן
 וחייבים לגיהנם יהיו בני האל
 וזרשים גן עדן:

D. Io credo, che nella fanta Chiesa ci sia la vera remissione de' peccati, per mezzo de' Santi Sacramenti, e che in essa gli huomini, di figliuoli del Demonio, e condannati all'Inferno, diuentino figliuoli di Dio, & heredi del Paradiso.

ר באר האחד עשר:

M. Dichiarate l'vndecimo.

ת' אני מאמין כי באחרית העולם כל
 האנשים יהיו ויקחו נופותיהם שהיו
 להם בתחילה וזה יתה ככה יהיה
 שאין באפשר לו כל דבר:

כ למוד המשיחיים

D. Io credo, che alla fine del Mondo tutti gl'huomini hanno da risuscitare, ripigliando i medesimi corpi, che prima haueuano: e questo per virtù di Dio, al quale non è cosa alcuna impossibile.

ר' באר האחרון:

M. Dichiarate l'ultimo.

תָּאֵנִי מֵאֲמִין כִּי לְמִשְׁיחִים הַטּוֹבִים יִהְיֶה
לָהֶם חַיִּים נְצֻחִים מִלְּאִים מְכַל
הַצְּלָחָה וְנִמְנָעִים מְכַל דְּבַר רַע
כַּאֲשֶׁר יִהְיֶה לְהַפְךָ לְאֲשֶׁר אֵינִים
מֵאֲמִינִים וְלְמִשְׁחִים הַרְשָׁעִים יִהְיֶה
לָהֶם הַמּוֹת נְצֻחִית מִלְּאָה מְכַל רַע
וְנִמְנָעֵת מְכַל טוֹב:

D. Io credo, che per li buoni Christiani ci è la vita eterna, piena d'ogni felicità, e libera da ogni forte di male: come al contrario per gl'infedeli, e per li mali Christiani ci è la morte eterna, e colma d'ogni miseria, e priua d'ogni bene.

ר' מָה רוֹצֵה לומר אָמֵן:

M. Che vuol dire Amen?

רוצה

ה' רוֹצֵה לֹאמַר בֵּן בְּאֵמֶת :
 D. Vuol dire, Così è in verità .

פִּירוֹשׁ מֵאֲבִינוּ וּמִשְׁלוֹם
 לְךָ מְרִים :

*Dichiarazione del Pater noster, e dell'
 Ave Maria.*

ר' אַחַר שֶׁדִּבַּרְנוּ מִמֶּה שֵׁיִשׁ לְהֶאֱמִין
 עָתָה נִרְאֶה אִם אַתָּה יוֹדֵעַ מַה שֵׁיִשׁ
 לָנוּ לְחַסוֹת וּמִמֵּיִשׁ לָנוּ לְחַסוֹת
 הַאֲתָה יוֹדֵעַ הָאֲבִינוּ :

M. **H** Auendo già parlato di quello, che si hà da
 credere; vediamo se voi sapete quello,
 che si hà da sperare, e da chi si hà da sperare.
 Sapete voi il Pater noster?

ה' אֲנִי יוֹדֵעַ אֹתָהּ הַתְּפִילָה הַטֵּב כִּי הִיא
 הַתְּפִילָה, רֵאשׁוֹנָה שֶׁל מִדְּתֵי וְאֲנִי
 אֹמְרָה בְּכָל בֶּקֶר וְעַרְבַי יַחַד עִם
 הַשְּׁלוֹם לְךָ מְרִים וְעִם הַקְּרִידוֹ :

כא לְמוֹד הַמְּשִׁיחִים

D. Lo sò benissimo, perche questa è la prima cosa, che hò imparata, e lo dico ogni mattina, & ogni sera, insieme con l'Aue Maria, e con il Credo.

ר אָמור הָאָבִינוּ

M. Dite dunque il Pater noster.

ת' אָבִינוּ שֶׁבְּשָׁמַיִם

D. Padre nostro, che sei ne' Cieli.

יְהַקְדֵּשׁ שִׁמְךָ

1 Sia santificato il nome tuo.

הָבֵא מַלְכוּתְךָ

2 Venga il regno tuo.

יַעֲשֶׂה רְצוֹנְךָ בָּאָרֶץ כְּבָאָשֶׁר בַּשָּׁמַיִם בְּנֵי

בָּאָרֶץ

3 Sia fatta la volontà tua, come in Cielo così in terra.

לְחֵמֵנוּ תַמִּידִי תֵן לָנוּ הַיּוֹם

4 Dacci hoggi il nostro pane quotidiano.

וּמַהוֹל לָנוּ חוֹבוֹתֵינוּ כְּאֲשֶׁר יֵאָמֵר
מִחֵלִים לְחַיִּיבִים לָנוּ

5 E rimetti à noi i nostri debiti sì come noi li rimettiamo à i nostri debitori.

וְאֵל תְּבִיאֵנוּ לִיְדֵי נִסְיוֹן:

6 E non c'indurre in tentatione.

וְהַצִּילֵנוּ מִדְּהָרַע אָמֵן:

7 Mà liberaci dal male. Amen.

ר' מִי חָבֵר זֹאת הַתְּפִלָּה:

M. Chi hà composta questa oratione?

ת' חֲבָרָהּ הַמָּשִׁיחַ אֲדוֹנֵנוּ וְלִכֵּן הִיא
שְׁלֵמָה מְכַל הַתְּפִלוֹת אֲחֵרוֹת:

D. L'hà composta Christo Signor nostro, e però è la più eccellente di tutte l'altre.

ר' מַה כּוֹלֵלֶת בְּקִיצוֹר זֹאת הַתְּפִלָּה:

M. Che si contiene in somma in questa oratione?

ת' כֹּל מַה שְׂיֻכַּל אָדָם לְבַקֵּשׁ וּלְחַסֹּר
מֵהָאֵל לְפִי שֶׁהֵן שִׁבְעַ שְׁאֵלוֹת בְּאַרְבַּע
רֵאשׁוֹנוֹת שׁוֹאֵלִים שְׂיִתֵּן לָנוּ הַטּוֹב:
וּבְשֵׁלֶשׁ הַנְּשֵׂאוֹת שׁוֹאֵלִים שְׂיַצִּילֵנוּ
מִכָּל רָע: וְעַל הַטּוֹב: בְּרֵאשׁוֹן אָנוּ
שׁוֹאֵלִים

שואלים כבוד יהוה: שנית טובותינו
 גדול מאור: שלישית החן כרי
 לקנותו: רביעית אמצעי לקבל
 ולשמור אותו רחוק: ועל הרע
 בתהילה נבקש שיצילנו מהרע
 שעבר ושנית שיצילנו מהרע העתיד
 שלישית שיצילנו מהרע הנמצא
 ומכל רע:

D. Tutto quello, che si può domandare, e sperare da Dio; perciocche sono sette petitioni. Nelle prime quattro si domanda, che ci dia il bene: nelle tre seguenti, che ci liberi da ogni male.

E quanto al bene, prima si domanda la gloria di Dio. Secondo, il sommo Bene nostro. Terzo, la gratia d'acquistarlo. Quarto, il mezzo per hauere, e conseruare la detta gratia.

Quanto al male, si domanda, che ci liberi prima dal male passato. Secondo, dal mal futuro. Terzo, dal mal presente, e così da ogni male.

כִּי בְּאֵר הַדְּבָרִים הַקּוֹדְמִין לְשִׁאלָה
 הָאֲשׁוֹנָה שֶׁהֵם אֲבִינוּ שֶׁבְּשָׁמַיִם:

M. Dichiarate quelle parole, che vanno auanti alla prima petitione, cioè, *Padre nostro che sei ne' Cieli.*

ת' זאת היא הקדמה קמנה שבה נותנת
 טעם שבעבודה יש לנו מצח לדבּה
 עם ארון כל כך גדול ויש לנו
 הקוּת שנתיה נשמעים : לבן נאמר
 שהיא הוא אבינו בערך הפריאה
 ולקח אותנו לבנים לבן אנו
 החוסים בו ונוסף עוד שהוא בשמים
 בארון העולם כולו ולכן אנו יודעים
 שיכל לשמוע לנו אם ירצה באשר
 אנו בוטחים שירצה מאחר שהוא
 אב

D. Questo è vn picciolo proemio, nel quale si rende ragione, perche habbiamo ardire di parlare con vn Signore sì grande, e perche speriamo di essere esauditi. Si dice dunque, che Iddio è Padre nostro per creatione, & adottione: però come figliuoli ricorriamo ad esso: e si aggiunge, ch'egli è ne i Cieli come Signor dell' Vniuerso. E però sappiamo, che ci può esau-

כג למוד המשיחיים

dire, se vuole, come speriamo, che voglia, poich'egli è Padre.

ר' בַּאֲר הַשְּׁאֵלָה רֵאשׁוֹנָה:

M. Dichiarate la prima petitione.

ה' בַּשְּׁאֵלָה רֵאשׁוֹנָה אֲנִי שׁוֹאֵלִים שְׂיִוָּרַע
הַיָּ כָּל הָעוֹלָם וּבֶן שְׁמוֹ הַקָּדוֹשׁ
יִתְהַדָּר וְיִכְוָבֵר מִכָּל הָעוֹלָם כְּרָאוּי:

D. Nella prima petitione domandiamo, che Iddio sia conosciuto da tutto il mondo, e così il santo Nome suo sia da tutti honorato, e glorificato come conuiene.

ר' בַּאֲר הַשְּׁנִיָּת:

M. Dichiarate la seconda.

ה' בַּשְּׁנִיָּת אֲנִי שׁוֹאֵלִים שְׁתִּבְא כְּמַהֲרָה
הַמַּלְכוּת אֲשֶׁר יַעַד לָנוּ בְּסוֹף
מַלְחֻמוֹתֵינוּ שִׁישׁ לָנוּ עִם הַשָּׁמַיִם
וְעִם הָעוֹלָם וְעִם הַבָּשָׂר: נְשִׁיב
לְאִשְׁרוֹת הַנִּצְחִי שְׁבַת נְמֻלֹךְ עִם
הָאֵל כְּלִי שׁוֹם עֲבוֹב:

D. Domandiamo nella seconda, che venga presto il regno che ci hà promesso, cioè, che finite le
bat-

battaglie, che habbiamo col Demonio, col Mondo, e con la Carne, arriuiamo all'eterna Beatitudine, nella quale regneremo con Dio senza veruno impedimento.

ר באר השלישית:

M. Dichiarate la terza.

ת בשלישית אנו שואלים חן יהוה שבו
נשמע בשלמות מצותיו הקרושות
באשר לעולם שומעים המלאכים
בשמים כי הסולם לעלות למלכות
הוא שמיעת המצות:

D. Domandiamo nella terza la gratia di Dio, con la quale vbidiamo perfettamente a i suoi santi commandamenti, come sempre l'obediscono gli Angioli in Cielo. Perche la scala per falire al Regno è l'obediencia de' Commandamenti.

ר באר הרביעית:

M. Dichiarate la quarta.

ת ברביעית אנו שואלים הלחם יומי אם
רוחני שהוא דבר אלהים והסודות:
אם

אם נופני שהוא מאכל וכבוד ללבוש
 לפי שדבר יהוה שנדרש מהדרשנים
 ולקרא בספרים רוחניים והסודות
 הקדושים ובפרטות סוד של הידוי
 ושל קרבן הלהם הן אמצעיים חזקים
 מצדם לקנות ולשמור הן יהוה אם
 לא תהיה חסרון מצדנו שהוא מה
 שדברנו בשאלה הקודמת וזה מאכל
 והלבוש מוכרחים לשמור זאת
 החיים בעבודת האל

D. Domandiamo nella quarta il pane quotidiano così spirituale, cioè il Verbo di Dio, e li Sacramenti, come corporale, cioè il vitto, e vestito. Percioche il Verbo di Dio predicatoci da' Predicatori, e letto da noi ne i libri spirituali, & i fanti Sacramenti, massime della Confessione, e Communion, sono mezzi efficacissimi dal canto loro (cioè se da noi non manchi) per acquistare, e conseruare la gratia di Dio, della quale habbiamo parlato nella precedente petitione. Il vitto, e vestito ci è necessario per mantenere questa vita in seruitio di Dio.

ר באר החמישי: *che sono offese di peccato*

M. Dichiarate la quinta.

ת' בחמישי אנו שואלים שיהודה יצילנו
 מהרעות שעברו רוצה לומר
 מהמאות שכבר נעשו בסלוח החוב
 מהאשם והעונש שבעבורם עשינו;
 ונוסף כאשר אנו מוחלים החובות
 לבעלי חובותינו; שנסלח העלבוני
 מאויבינו לפי שאינו ראוי שיסלח
 לנו השם יתברך העונות שהן
 עלבונות גדולות אם אין אנו רוצים
 למחול העלבונות הנעשות לנו שהן
 כאיין:

D. Domandiamo nella quinta, che Dio ci liberi da i mali passati, cioè da i peccati già commessi, rimettendoci il debito della colpa, e della pena, che per quella habbiamo fatto. E si aggiunge, sì come noi rimettiamo i debiti a i nostri debitori: cioè perdoniamo l'offese a i nostri nemici: perche non è ragionevole, che Iddio perdoni a noi li peccati, che sono offese grandissime, se non vogliamo noi perdonare

l'in.

כה למוד המשיהיים

l'ingiurie fatteci, che sono offese di poco momento.

ר באר הששית:

M. Dichiarate la festa.

ח' אָנוּ שׁוֹאֲלִים בְּשִׁשִּׁית שְׁהָאֵל יִצְלֵנוּ
מִהַנְּסִיוֹנוֹת שְׁהֵם עֲתִידוֹת: אִוּ שְׁלֵא
יִנְיָהּ שִׁינְסוּ גִּוְתָנוּ אִוּ יִתֵּן לָנוּ חֵן
שְׁלֵא נִהְיָה מִנּוֹצְחִים:

D. Domandiamo nella festa, che Iddio ci liberi dalle tentationi, che sono mali futuri: ò non permettendo, che siamo tentati, ò dandoci gratia di non esser vinti.

ר באר השבעית:

M. Dichiarate la settimana.

ח' בְּשִׁבְעִית אָנוּ שׁוֹאֲלִים שְׁהָאֵל יִצְלֵנוּ
מִכָּל רַע הַהוּוּה רְהִינּוּ מִכָּל עֲצָבוֹן
וְרַעוֹת: וְגַם מִכָּל הַצְּלַחַת הַכִּלִּי
הָעוֹלָם וּמִגְדוּלַת זְמַנִּית אִם הוּא
רוּאָה שִׁיְהִיָּה נֶזֶק לְתַשׁוּעָה
נַפְשׁוֹתֵינוּ:

Do-

D. Domandiamo nella settimana, che Iddio ci liberi dal mal presente, cioè da ogni afflittione, e miseria, & anco da ogni vana prosperità, e grandezza temporale, se esso vede, che ci habbia da nuocere alla salute dell'anima.

ר אָמור עֵתָה שְׁלוֹם לְךָ מַרְיָם :

M. Dite hora l'Aue Maria.

תְּשַׁלֵּם לְךָ מַרְיָם מְלֵאת הַיּוֹם :

D. **D**IO te salui **M**ARIA piena di gratia.

יְהוָה עִמָּךְ בְּרוּכָה אַתְּ בֵּין הַנְּשִׁיִּים :

Il Signore è teco, tu sei benedetta frà le donne.

וּבְרוּךְ פְּרִי בֶטֶן יֵשׁוּעַ :

E benedetto il frutto del tuo ventre, GIESU.

מַרְיָם הַקְּרוּשָׁה אִם אֱלֹהִים הַתְּפִלָּלִי

בְּעֵדְנוּ הַטָּאִים עֵתָה וּבְשִׁעַת מִתְתַּנּוּ :

אָמֵן :

Santa **M**ARIA Madre di Dio, prega per noi peccatori, adesso, e nell' hora della morte nostra.

Amen.

ר' ממי הם הדברים האלה?

M. Di chi sono queste parole?

ת' מקצתם הם מהמלאך גבריאל

ומקצתם מאלישבע הקדושה

ומקצתם מהעדה:

D. Parte sono dell' Archangelo Gabrielle, parte di Santa Elifabetta, e parte della Chiesa.

ר' למה אתה אומר השלום לך מרים

אחר האבינו:

M. A che effetto dite l'Aue Maria doppo il Pater noster?

ת' לפי שבתחינת המאשרת הבתולה

אקבל מה שאני שואל מהאל: לפי

שהיא סגורת החטאים ומלאה

רחמים גם עומדת בשמים על כל

מחולת המלאכים ויקרה ליהודה

מאוד:

D. Accioche per intercessione della Beautifulissima Vergine più facilmente io impetri quello, che domando à Dio: perche ella è Auuocata de peccatori, e piena di misericordia, & insieme sta

in Cielo sopra tutti i Chori de' Angeli, & è gratissima à Dio.

ה' וַיֵּאָמֶר אֲתָהּ נִסְ לְעֹזְרָה נִסְ אֶל הַקְּדוּשִׁים
אַחֵרִים :

M. Non ricorrete voi per aiuto ancora à gli altri Santi ?

ת' כִּן אָנוֹס לְעֹזְרָה אֶל כָּל הַקְּדוּשִׁים
וּבְפִרְטוֹת לְקְדוּשֵׁי שָׁמַי וְלַמַּלְאָךְ
הַשׁוֹמֵר אוֹתִי :

D. Ricorro à tutti i Santi, & in particolare al Santo del mio nome, & al mio Angelo Custode.

עַל מִצְוֹת הָאֵל :

De i Commandamenti di Dio.

ה' גִּבּוֹר אֶעֱתָה לְמַדָּה שֵׁשׁ לַעֲשׂוֹת כְּדִי
לְאַהֲבֵב יְהוָה וְהִרְיֵעַ אֲמֹר נֶאֱעָשְׂרַת
הַמִּצְוֹת :

M. **V**eniamo hora à quello, che si hà da operare per amare Iddio, & il prossimo. Dite i dieci Commandamenti.

אֲנֹכִי

G 2

כּו לְמוֹד הַמְּשִׁיחִים

ת' אֲנֹכִי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לֹא יִהְיֶה לְךָ אֱלֹהִים
אַחֲרַיִם עַל פְּנָיִ:

D. I. Io sono il Signor Iddio tuo, non hauerai altro
Dio auanti di me.

Non riceuete voi per altro ancora il signor Iddio.
D. Parlo sono delle cose di Dio.

הַנְּהוּת יָד:

בְּתוֹרָה מוסיף לא תעשה לך פסל זבל תמונה אשר בשמים
ממעל ואשר בארץ מתחת ואשר במים מתחת לארץ לא
תשתהוה להם ולא תעבדם כי אנכי יהוה אלהיך אל קנא: פוקד עון אבות
על בנים על שלשים ועל רבעים לשנאי: דלפי שכל זה נכלל במצוה לא
יהיה אלהים אחרים על פני הנחם ולא זכר בלמוד: כי כל הצורות שנאסרו
בואת המצוה הוא כדי שלא יעבדם לאלהים כמו שעשו הקדמנים שהיו
עובדים לשמש ולירם ואחרים מה עובדים לבריות הארץ או מהמים:
כמו המצרים היו עובדים למלה והכשדים לשור: ופולשתים לרגון שהיה
חצינו דג וחצינו אדם: אבל לעשותם שלא לעובדם כאלהים אינו אסור
כמו שציוה יהוה שיעשו צלמים מותב שני ברבים והכבוד מקדש על הכפרת
על הארון העדות ושלמה כאשר עשה המקדש עשה גם צורות אחרות
ובפרט שני כרוכים עצי שמן ושנים עטר בקר תחת הים במקום
שירחצו הכהנים יריהם ורגלהם כאשר תראה במלכים א' פרק ד' ובכסף
אשר היה מלא מכמה צורות חיות ועופות וכני אדם: ואם לא יספיק
לך זה קרא בכנפי יונה ותמצו מדגוע:

Annotatione XIX

NEL Testo della legge si aggiunge: *Non farai scultura,
nè alcuna figura, che è nel Cielo di sopra, nè che sia nella*

terra di sotto, nè che sia nelle acque di sotto la terra; non t'inchinerai à quelle, nè gli farai sulto, &c. E perche tutto questo commanda, e si racchiude in quello, che dice: *Non bauerai altro Iddio auanti di me.* Perciò si tralascia nella Dottrina, perche l'imagini, ò figure, che sono proibite di fare in questo Commandamento non sono proibite, se non per adorarle, come Dei; siccome faceuano gl'Antichi, che adorauano il Sole, e la Luna; altri adorauano le creature della terra, e dell'acqua, come gl'Egittij, che adorauano l'Ariete: I Caldei il Boue: I Filistei il Dagon, che era mezzo huomo, e mezzo pesce; mà il fare imagini, e figure ad altro fine, e non per adorarle come Dei, non era proibito; siccome l'istesso Signore comandò, che si facessero le figure d'oro delli due Cherubini nel Santuario sopra dell'Arca del Testamento. E Salomone quando fece il Tempio nè fece delle alte, & in particolare duoi Cherubini di legno di Oliua, dodici Vacche sotto il Vaso di acqua, oue si lauauano i Sacerdoti come si legge nel primo de Regi cap. 7. & il medesimo Trono, oue egli staua, lo riempì di diuersi statue, & imagini d'huomini, animali, ucelli, &c. E se di questo desideri maggiori proue, leggi il mio Dialogo detto *Ale di Colomba*, doue diffusamente si tratta questa materia.

לא תשא שם יהוה אלהיך לשוא:

2 Non pigliare il nome di Dio in vano.

זכור לקדש החגים:

3 Ricordati di santificare le feste.

חגהות

הנהגות טו :

שמות

כ' אומר זכור את יום השבת לקדשו ששת ימים תעבוד ועשית כל מלאכתך ויום השביעי שבת ליהוה אלהיך לא תעשה כל מלאכת אהה וכנך ובתך וזכרת כי עבד וגומ' : ובאלה הדברים ה' מוסיף היית כארץ מצרים ויצאך יהוה אלהיך משם ביד הזקה ובזרוע נטויה על כן צוץ יהוה אלהיך לעשות את יום השבת : כל מור מנית להגיד כל זה משמירת יום השבת לפי שנאמר בירמיהו י' הנה ימים באים נאום יהוה ולא יאמר עוד ה' יהוה אשר העלה את בני ישראל מארץ מצרים כי אם ה' יהוה אשר העלה את בני ישראל מארץ צפון ומכל הארצות אשר הדיחם שמה והשיבותים על אדמתם אשר נתתי לאבותם הנני שולח לרוגים רבים נאם יהוה ורוגים : הית נראה ברור בדבר הנביא שהיה צולח רוגים מועטים להשיב העם והגויים לאמיתת העבודה וחשמירת לעשות רצונו ולפי שכל יום שאדם שוכת נקרא שבת לכן אינו אומר אלא הג שבו יש לשבות מכל מלאכה כדי לחקור מהטובות האלהים : ועוד שאין יוכל לדעת אם יום השבת הוא יום השבת דוקא או יום ראשון שאדני שבת בו אחר בריאת העולם לפי שבחזרת השנים ישנה הימים ולא יחזרו לאותו חזמן הקבוע שהיה כך כמו אותו היום שהיה שבת אחר ארבעת שנים יהיה עתה יום ראשון או יום שני : עוד שאינו יכול לתת : שכל העולם ישמרו יום אחד קבוע לשבת לפי שמה שהוא לנו בנמנע שהיה שבת לאותם שהם תחת רגלינו : לכן בשמירת זאת המצוה יהיה צריך שאחר ששת ימים ישבות בשביעי ואנו מאחר שאין אנו יכולים לכונן השביעי ששבת האל יתברך אנו מקיימים שהיה היום ראשון : וכן אמרו חכמי ישראל שאם אחד הולך בדרך שלא יזכור היום שיצא מביתו ישמור יום ז' מיום שזוכר : וביום ראשון שהוא שביעי לשביתת הנוצרים נעשה מאדונינו המשיח נאולת נפש כל העולם מיד חשטן בשחית נעלץ שהוא אות שצריך שזוכר

ממנה :

An-

Annotatione X V.

NEl Testo dice: *Ricordati del giorno del Sabbatho per santificarlo, sei giorni operarai, e farai tutte le opere tue, mà nel settimo giorno Sabbatho al Signore Iddio tuo non farai nessuna opera, &c.* Et nel Deuter. cap. 5. s'aggiunge, *Et ti ricordarai, che fosti seruo nella terra di Egitto, e ti hà cauato Iddio di là con mano forte, e braccio steso; per questo ti hà comandato il Signore Iddio tuo di far il giorno del Sabbatho.*

Nel Testo si tralascia di riferir questa ragione dell'osservanza del Sabbatho: perche nel tempo del Messia si dice in Geremia al cap. 16. *Per tanto ecco veranno giorni, dice il Signore, e non si dirà più viua il Signore, quale hà cauato voi dalla terra dell'Egitto, mà viua il Signore, quale vi hà cauato da tutte le terre, &c.* Ecco manderò pescatori molti, che pescaranno voi. Insinuando con questo il Santo Profeta chiaramente, che doueua mediante la predicatione d'alcuni pochi pescatori ridurre il popolo, e le genti alla vera cognitione, & osservanza della sua diuina volontà. E perche ogni giorno di quiete si chiama Sabbatho, perciò non pose il Testo il nome di Sabbatho, mà di Feste, nelle quali si deue cessare da ogni opera, & attendere alla rimembranza delli beneficij diuini, tanto più che è certo, che non si puol sapere determinatamente qual fù quel giorno, nel quale il Signore Iddio riposò doppo la creatione del Mondo, mentre la circolazione degli anni sempre varia li giorni, e non tornano li medesimi nel loro tempo determinato, che erano già stati, come quel giorno, che era Sabbatho quattro anni fa, hora sarà Domenica, o Lunedì, &c. anzi che non si può da tutto il Mondo osservare vn giorno istesso determinato per Sabbatho, mentre quello, che è Sabbatho à noi, è impossibile sia Sabbatho à gli huomini degli Antipodi; sicche per l'osservanza di questo Comandamento, è necessario doppo sei giorni, di posarsi nel settimo, quale noi tenemo sia la Domini-

ca, mentre non si può accertare qual fosse quello d'Iddio benedetto: E così anco dicono i Rabbini, che se succeda ad alcuno, quando fa viaggio, che non si ricordi del giorno, nel quale partì dalla sua casa, basta, offerui un settimo giorno dopo li sei, &c. E nel giorno della Domenica che è il settimo per il riposo de' Christiani fù fatta dal nostro Messia la redentione vniuersale dalle mani del Demonio di tutto il genere humano, mentre resuscitò trionfante, che è quella della quale si doueua tener memoria,

כָּבֵד אֶת אָבִי וְאֶת אִמִּי:

4 Honora il Padre, e la Madre.

לֹא תִרְצַח:

5 Non ammazzare.

לֹא תִנְאַף:

6 Non fornicare.

לֹא תִגְנוֹב:

7 Non rubare.

לֹא תִעֲנֶה עַד שֶׁקֶר:

8 Non dir falso testimonio.

לֹא תַחְמוֹד אִשֶׁת אַחֵר:

9 Non desiderar la donna d'altri.

לֹא תַחְמוֹד מָה שֶׁהוּא מֵאַחֵר:

Non

10 Non desiderar la robba d'altri.

ר' מי נתן אלו המצוות?

M. Chi hà dati questi Comandamenti?

ת' יהוה בעצמו בתורה הישנה ואחר כן
מהמשיח אדונינו קיימם בהחדשה:

D. L'istesso Iddio nella legge vecchia; e poi Christo
nostro Signore gli hà confermati nella nuoua.

ר' מה כוללים בקיצור אלה המצוות?

M. Che contengono in somma questi Comanda-
menti?

ת' כל שיש לעשות לאהוב יהוה והריע
לפי שהשלת מצות ראשונות
מלמדות איך נעבוד בערך יהוה
בלבבפה ובמעשים ויהשבע אחרות
מלמדות לעשות טוב לריעו ושל
להחזיקו בגופו ולא בכבודו ולא
בממונו לא עם מעשים ולא עם
דברים ולא בלב ובן תכלית כל
המצוות היא מצות האהבה שמצוה
לאהוב

ל למור המשיחיים

לְאָהוּב יְהוּדָה עַל כָּל דָּבָר וּלְאָהוּב
הַרְיַע בְּמוֹנוֹ:

D. Tutto quello, che si hà da fare per amar'Iddio, & il prossimo. Perche i primi trè Comandamenti insegnano come ci habbiamo da portare verso Iddio col cuore, con la bocca, e con l'opere. Gli altri sette ci ammaestrano di far bene al prossimo, e non gli nuocere nella persona, nell'honore, nella robba, nè con opere, nè con parole, nè con l'animo: e così il fine di tutti i Comandamenti è il Comandamento della carità, che comanda amare Iddio sopra ogni cosa, & il prossimo come noi medesimi.

ר בְּאֵר הַמִּצְוָה רִאשׁוֹנָה:

M. Dichiarate il primo Comandamento.

חַ בְּתַחֲלִיל הָאֵל מוֹחִיר אֹתָנוּ שְׁהוּיָא
בְּאֵמַת אֲדוֹנֵינוּ תְּעֲלִיז וּלְפָנֵינוּ
מְחַוִּיבִים לְשׁוֹמְעוֹ בְּכָל זְרִיזוֹת: אַחֵר
מִצְוָה אֹתָנוּ שְׁלֵא נַעֲבֹד שׁוֹם אַחֵר
לְאֵלוֹת בְּאֵשׁר חוֹטְאִים מִיִּשְׂרָאֵל
מֵאֲמִינִים שְׁמִשְׁתַּחֲוִים לְבְרִיּוֹת

תחת

תחת הבורא : וגם המכשפות שיש
להן השטן לאלוה :

D. Nel principio ci auuertisce Iddio , che esso è il nostro vero, e supremo Padrone, e però siamo obligati ad ybbidirlo con ogni diligenza; appresso ci comanda, che non dobbiamo riconoscere alcun altro per Dio, nel che peccano gl' Infedeli, i quali adorano le creature in cambio del Creatore, & anco gli Stregoni, e Fattucchiari, che tengono il Demonio per loro Dio.

ר באר השנית :

M. Dichiarate il secondo Comandamento.

ת המצוה השנית אוסרת לנו הגידופים
שהם עונות חמורות : ושבעות
שקר ושוא : ושלא לשלם הנדרים :
וגם כל קלון שנעשה לאל בדברים :

D. Il secondo Comandamento proibisce le bestemmie, che sono peccati grauissimi: i giuramenti falsi, ò non necessarij: il non adempire i voti, & ogni altro dishonore, che si faccia à Dio con parole.

ר באר השלישית :

M. Dichiarate il terzo.

H 2

בשלישית

לא למוד המשיחיים

ה בשלישית מצות לשמור החגים שהיא
שבת שלא לעשות מלאכת עבודה
כרי שיהא לנו עת לעסוק ולחשוב
בחסדי האל ולבקר בתי האל:
ולתפלל ולקרא בספרים רוחניים
ולשמוע תפילות אלהיות והדרשות
ולעשות מעשים אחרים רוחניים
וקרושים:

D. Comanda il terzo l'offeruanza delle Feste, la quale consiste in astenersi dall'opere feruili, per hauer tempo di occuparsi in considerare i beneficij diuini, visitar le Chiese, far oratione, leggere libri spirituali, vdir gli vffici diuini, e le prediche, e fare simili altre opere spirituali, e sante.

ר באר הרביעית:

M. Dichiarate il quarto.

ה הרביעית מסדרת שנכבד אב ואם
לא לבר בכבוד דברים ולחוציא
הכבד אכל גם לסייעם ולעזור להם
צרכיהם:

צְרִיכֵהֶם; וּמָה שֶׁנֶּאֱמַר בְּאֵב וְאִם
 בֵּן צְרִיךְ לְשִׁמּוֹר גַּם בְּאַחֲרִים רֵיעִים
 אֲבָל אֵינוֹ כָּל כֶּךָ חַיִּיב כְּמוֹ עֵם
 הָאֵב וְעַם הָאִם אֲשֶׁר נָתַנוּ לָנוּ הוּיָה
 וְגַדְלוֹנוֹ כְּרַב טְרָחִים;

D. Il quarto ordina, che si honori il Padre, e la Madre: non folo con riuerenza di parole, ò di cauarfi la berretta, mà ancora con aiutarli, e fouenirli ne' loro bifogni. E quello, che si dice del Padre, e della Madre, si deue ancora offeruare con gli altri proffimi: fe bene non ci è tant' obbligo, quanto col Padre, e con la Madre, i quali ci hanno dato l'effere, e ci hanno alleuato con molta lor fatica.

ר' בְּאֵר הַחֲמִישִׁית:

M. Dichiarate il quinto.

ת' הַחֲמִישִׁית מְצוּרָה אוֹתָנוּ שְׁלֹא נִהְרֹג
 שׁוֹם אָדָם שְׁלֹא כָדִין וְשְׁלֹא נַעֲשֶׂה
 שׁוֹם נֹזֵק בְּנוֹפוֹ; וְאֲנִי אוֹמֵר שְׁלֹא
 כָדִין לְפִי שֶׁהַשׁוֹפְטִים שְׂמַחֲיִיבִים
 הַרְשָׁעִים לְמוֹת וּמְשַׁדְתִּי בֵּית דִּין
 שְׂמַמְתִּים

שִׁמְמַתִּים אוֹתָם גַּם הַפְּרִיצִים
בַּמִּלְחָמָה שֶׁהֵיָא בְּצַדֵּק אֵינָם
חוֹטְאִים בְּאֲשֶׁר מְכִים וְהוֹרְגִים :

D. Nel quinto si commanda, che non ammazziamo niuno ingiustamente, nè gli facciamo altro male alla persona: e dico ingiustamente perche i Giudici i quali condannano i malfattori a morte, & i ministri di giustitia. che li fanno morire, come ancora i soldati nella guerra giusta non peccano, mentre feriscono, o ammazzano.

ר בְּאֵר הַשְּׁשִׁית :

M. Dichiarate il sesto.

ת' בַּמִּצְוֹת הַשְּׁשִׁית מִצְוָה שְׁלֹא נַעֲשֶׂה
נִיאוּף שֶׁהוּא חָטָא עִם אִשֶׁת אַחֵר
וְגַם שְׁלֹא נַעֲשֶׂה זְנוּת וְלֹא חָטָא
אַחֵר בְּשָׂרֵי :

D. Comanda il sesto, che non si faccia adulterio, cioè peccato con la donna d'altri: e s'intende ancora, che non si faccia fornicatione, nè altro peccato carnale.

ר בְּאֵר הַשְּׁבִיעִית :

M. Dichiarate il settimo.

בְּשָׂבִיעִית

ת' בִּשְׂבִיעִית מִצֹּה שְׁלֹא יִקַּח שׁוֹם אַחֵר
 נִכְסֵי אַחֵרִים בְּסֵתֶר שֶׁנִּקְרָא גְּנִיבָה
 אוּ בְּגֵלוֹי שֶׁנִּקְרָא גֵּזֵל וְשֹׁלֵא יִזְנֶה
 אוֹתוֹ בְּמִקְרָא וּמִמְכָּר אוּ בְּעֶסְקִים
 וּבְסוּף שְׁלֹא יִזְיֵק לְרַעְהוּ בְּנִכְסִים :

D. Il settimo commanda, che niuno pigli la robba,
 d'altri occultamente, che si chiama furto, nè
 palefamente, che si chiama rapina: nè si fac-
 cia fraude in vendere, comprare, e simili con-
 tratti: e finalmente non si danneggi il prossi-
 mo nella robba.

ר' בְּאֵר הַשְּׁמִינִית :

M. Dichiarate l'ottavo.

ת' בִּשְׁמִינִית נֶאֱסָר עֵדוּת שֶׁקֶר וְלַהֲלֹשׁוֹן
 וְלַהּוֹצִיא שֵׁם רַע וְלַהֲחַנִּיף וְלַכּוֹזֵב וְכֹל
 שֶׁאֵר נֹזֵק שֶׁנַּעֲשֶׂה לְהַרְיֵעַ בְּלִשׁוֹן :

D. Nell'ottavo si proibisce il falso testimonio, il
 mormorare, il detraere, adulare, dir bugie, &
 ogn'altro danno, che si faccia al prossimo con
 la lingua.

ר' בְּאֵר שְׁתֵּים הָאַחֲרוֹנֹת :

Di-

M. Dichiarate li due vltimi.

ת' בִּשְׁתֵּי הַמִּצְוֹת אַחֲרוֹנוֹת מִצְוַת הָאֱלוֹהִים
שְׁשׁוּיִם אֶחָד לֹא יִחְמוֹד אִשָּׁה אוֹ
נְכָסִים שֶׁל אֶחָד לְפִי שֶׁהוּא שְׂרוּאָה
חֲלָבֹת רוּצָה שְׁנֵהִיחַ קְרוֹשִׁים
וּמְהוּרִים לֹא לְבַד בְּחוּץ אֶלָּא גַם
בְּפָנִים כִּי שְׁנֵהִיחַ בְּשִׁלְמוֹת וּבְכַאֲמַת
צְדִיקִים :

D. Comanda Dio negli vltimi due precetti , che
niuno desiderì la donna , ò la robba d'altri ,
perche esso , che vede i cuori , ci vuole fanti
e mondi , non solo nell' esteriore , ma anco nel-
l'interiore : accioche noi siamo intieramente ,
e veramente giulti .

עַל מִצְוֹת הָעֵדָה : וְעַל
הָעֲצוֹת :

Delli Precetti della Chiesa , e de' Consigli .

ר' תּוֹסִיף לְמִצְוֹת הָאֵל אוֹתָן הַמוֹעֲטוֹת
שֶׁהוֹסִיפָה הָעֵדָה הַקְּדוּשָׁה :

Ag-

M. **A**ggiungete à Comandamenti di Dio, quei pochi che hà aggiunti la santa Chiesa.

ת מצוות העדה הקדושה הן שש:

D. I comandamenti della santa Chiesa sono sei.

אחת לשמוע הנפילת הקרבן
שבלעו נקרא מיסה בכל יום ראשון
שבלעו נקרא דומינקה ובחגים
אחרים המצווים

1 Vdir la Messa tutte le Domeniche, & altre Feste comandate.

לצום פעת הצום הגדול בלעו
קווארישימה ובערבים המצווים:
וארבע תקופות: ושלא לאכול
בשר ביום ששי ויום שביעי:

2 Digiumar la Quaresima, le Vigilie comandate, & i Quattro tempi, e non mangiar carne il Venerdì, e'l Sabbatho.

להתודות לפחות פעם אחת בשנה:

3 Confessarsi vna volta l'anno almeno.

לקחת

I

לד למור המשיחיים

ד לקרות הקומניון דהיינו גוף מושיענו לפחות בפסח התחיה:

4. Comunicarli almeno la Pasqua di Resurrectione.

לתת המעשרות:

5 Pagar le decime.

שלא לעשות נשואין בימים האסורים דהיינו מדומיננה ראשונה של הביאה עד הפיפאניה ומיום ראשון של הקוארישמה עד יום שמיני של פסח:

6 Non celebrar le nozze nei tempi proibiti, cioè dalla prima Domenica dell'Aduento fino all'Epifania; e dal primo giorno di Quaresima fino all'ottava di Pasqua.

ד מלכוד המצוות שכלנו היינים להם היש איה עצה מהשלמות:

M. Oltre li Comandamenti, à i quali tutti siamo obligati, sonouì alcuni consigli di perfettione?

ת' כן הן שלש עצות נתנו מישוע משיח ארונינו

אֲדוֹנֵינוּ לְכֹל מִי שֵׁיתְאֹדָה לְהַגִּיעַ
לְשִׁלְמוֹת:

D. Ci sono tre configli dati da nostro Signor Giesù Christo, à quelli che desiderano arriuare alla perfettione.

ר' מַה הֵן אֵלּוּ הַעֲצוֹת:

M. Quali sono questi configli?

ת' עֲנִיּוֹת רְצוּנִית:

D. Pouertà volontaria,

הַנְּחוּת יו':

בוֹכְרִיָּה פרק ט': גולי מאד כת ציון הרועי כת ירושלם הנת
מלכך יבוא לך צדיק ונושע הוא עני ורופכ על חמור
ועל עיר בן אתונות: בלי ספק שגם חכמי היהודים המבינים זה הפסוק על
המשית יתללו מירת העניות אשר היתה מאירה במשיח במאמר הנביא:

Annotatione XVI.

IN Zacharia cap. 9 *Rallegrati assai figliuola di Sion, e giubila figliuola di Gierusalem. . Ecco il Rè tuo verrà a te giusto, e saluato lui, pouero. Et caualcando sopra l' Asino, e sopra il Polledro figlio delle Asine.* Non è dubbio, che anco i dotti degl' Ebrei, che intendano questo luogo del Messia, lodano la virtù della Pouertà, che haueua tanto da risplendere nell' istesso Messia, conforme dice il Profeta.

מְנִיעֵת

I 2

לה למוד המשיחיים

מניעת המשגל לעולם

Castità perpetua,

חננות יו

בנמריא מסכת שבת מספרים שאותו חרב שהיה אחד מארבעה

(כמו שאומרים) שנכנסו לפרדס בן עזאי שכל ימיו לא

לקח אשה אעפ"י שאמרו לו שאר החכמים למה אינו לוקח אשה והשיב להם

מה אעשה ונבשי חשקה בתורה אשר מראה שלהיות בלא אשה מבוא

להחקירה ולהבודדות מהתורה הקדושה ולחאחד עם האל ית:

כפרשה בעלותך במדבר י"ב אומרים שמה אחר שדבר השם ית

בחר סיני פירש מאשתו:

Annotatione XVII.

NEL Talmud Trattato Sciabbar riferiscano di quel Rab-
bino, che dicono fusse vno de' quattro che entrarono
in Paradiso, chiamato Ben Azai, che mai volse nel tempo,
che visse pigliar moglie, con tutto che gliene fusse fatta con-
tinua istanza dagl'altri Rabbini, alli quali soleua rispondere:
*Che farò, essendo che l'anima mia è tanto desiderosa nella leg-
ge & dimostrando con questo, ch'il viuer casto conduce alla
contemplatione della legge Diuina, e conseguentemente
all'vnione con Dio benedetto.*

Nella Parascià Bealotechà cap. 12. de Numeri, dicono
che Moise, doppo che hebbe parlato con Iddio benedetto
nel monte Sinai, non volse più hauer commercio alcuno con
la sua moglie.

ושמיעת

וְשָׁמַעַתְּ לְכָל דְּבַר אֲשֶׁר אֵינוֹ חַטָּא:

& Obedienza in ogni cosa, che non sia peccato.

הַגְּהוֹת יָהּ:

וּבִישׁוּעִיהָ פֶּדַק נֹו אֹמֵר: כִּי כֹה אָמַר יְהוָה לְמַרְסִים אֲשֶׁר יִשְׁמְרוּ אֶת שְׁבֹתוֹתַי וּזְבָחוֹתַי בְּאֲשֶׁר חִפְצְתִּי וּמַחֲוִיקִים

כְּבָרִיתִי: זִנְתָתִי לֶחֶם בְּבֵיתִי וּבְחֹמֹתַי יָד וְשֵׁם טוֹב מְבָנִים וּמְכַנּוֹת שֵׁם עוֹלָם אֲתָן לּוֹ אֲשֶׁר לֹא יִכְרַת:

בשמואל ראשון פרק טו'. הנה שמוע מזכה טוב.

Annotatione XVIII.

IN Ifaia al c. 56. si dice: Così disse il Signore alli Eunuchi che custodiranno li Sabbati miei, & elegeranno quello che hò voluto, & si fortificheranno nel patto mio, e darò à loro nella casa mia, e nelli muri miei, mano, e nome meglio de figli e figlie: Nome eterno darò à lui che non si taglierà.

Al 1. di Samuel cap. 15. Ecco ch'è meglio obbidire, che'l sacrificio.

עַל הַסּוּדוֹת הַקְּרוֹשׁוֹת:

De i Sacramenti.

ר' כְּבָר אֲמַרְנוּ מְכַל מַה שֵׁישׁ לָנוּ
לְהֶאֱמִין

לְהֵאֱמִין וּלְחַסוֹת וּלְהַעֲשׂוֹת נִשְׂאָר
 שֶׁאֵנּוּ נִדְבָר מֵהַסּוּדוֹת הַקְּרוֹשׁוֹת
 אֲשֶׁר בְּאִמְצָעוֹתֵם נִקְנְוָה הַחַן מִן
 אֱלֹהֵי אֲמֹר עֵתָה כְּמָה הֵן הַסּוּדוֹת :

M. **H** Abbiamo già trattato di tutto quello, che
 si hà da credere, sperare, & operare: resta
 che noi trattiamo de' santi Sacramenti, per
 mezzo de' quali s'acquista la gratia di Dio. Di-
 te dunque quanti sono i Sacramenti?

ת' הֵן שֶׁבַע

D. Sono sette.

מְבִילָה כְּלָעוּ בְּמִישׁוּמוֹ :

1. Battefimo.

הַנְּהוּת יִמְ

כִּיחֻקָּאֵל לוֹ וּזְרָקְתִי עֲלֵיכֶם מֵיִם טְהוּרִים וּטְהַרְתֶּם מִכֹּל
 טְמֵאוֹתֵיכֶם וּמִכֹּל גְּלוּלֵיכֶם אֲשֶׁר אֲתִכֶּם :

אומרים בכמה מקומות הרבנים מקבלה קדומה שמאדם וחווה היה
 זוהמה לכל סוג אנושי או טומאה שהם קוראים זוהמת הנחש ואנו קורין
 אותו הטא מלידה לפני שהוא היה סיבת כאשר פתח לחוה בגן עדן
 לעשות שאכלה מעץ הדעת הנאסר להם כאשר נראה בספר זוהר על
 פרק משבטים וזה לשונו כשעמד ישראל על הר סיני פסקה זוהמת הנחש
 אבל לפי שהזרו לחטוא בעשות העגל חזרה הזוהמה למקומה אשר נראת
 כבירור

בבירור שגם הודו שהטא אדם וחיה עבר בכל זרעם אכל הי תועים
 כאומרים שהיה עובר בנתינת התורה.
 בגמרא מסכת סנהדרין גם אומר כן ובספר תורת משה מרבי משה
 אלשיך שעשה פירוש על התורה בתחילת פרשת תולדות יצחק ועוד
 מקיימים שהמילה היתה ממעט הזאת הזוהמה כאשר תראה בתורת משה.
 ובמדרש רבות במקום הנזכר אומר שמהטא חנוכר מאדם בא הערלה.
 בזה הלשון בחטא אדם הראשון בא הערלה לאדם. ולחיות דם נדות לכן
 בשרצה השם לצרף ורע אברהם גזר שתהיה שרה עקרה ויטיל אברהם
 זוחמת הנחש שהיה בו בהגזר ואחר לעת זקנתו שנקרר דמו ציוה לו
 ליטול ערלתו. וגם לשרה פסקה נדתה שנאמר חדל להיות לשרה אורח
 כנשים. כדי שיצא יצחק עולה תמימה ובהיות שגם בלידת יעקב היה צדיק
 גם זה הצירוף היתה רבקה עקרה כמו שרה ובעבור תפלתם ויעתר להם
 יחיה גזר שדם הנרות שבא מזוחמת הנחש ישאף אותו עשו לכן היה
 אדמוני כאדרת שער כדי שיצא יעקב איש תם וחלק.

ויותר מוסיפים שהמילה יחידה לא היתה יכולה להסיר זאת הזוהמה
 אלא עם מי הטבילה שתי צריך שיטבלו לכן כשהגוי יבא להתהדר ולהיות
 מעם האל וממאמיניו לא די לו שיטול עצמו אלא צריך שיטבול עצמו
 במים כאשר נאמר במסכת יבמות פרק ד' ההולץ תנו רבנן גר שמל
 ולא נטבל כאילו לא מל שצריך כדי שיהיה יהודי שיטבול ואם לא נטבל
 לא יהשב יהודי. ומה שאינן טובלן במחם אחר המילה לפי שטבילת
 אמנם ככל הדש אחר נידתה כאשר חייבות מספיק לבניהם כאשר אומר
 הבחיי פרשת משפטים. בשלשה דברים ישראל נכנסו בברית עם האל
 בעבור המילה ובקרבן ובטבילה. במילה כשיצאו ממצרים בטבילה
 בנתינת התורה. ובקרבן שנאמר ויקח משה את הדם מן הפר וירוק
 על העם וחצי הדם זרק על המזבח. ומי שיבא להתגייר מחוייב בכל
 אלו השלשה הנל במילה ואחר בטבילה וכשיבנה בית המקדש יקריב
 קרבנו. מבאן נראה בבירור שהטבילה היתה להם לכפר האדם מזוחמת

הנפש ויותר הוא בזמן המשיח כאשר נבא הנביא יהוקאל במקום הנל
אשר כל המפרשים מכנין אותו לזמן המשיח.

Annotatione XIX.

IN Ezechiele cap. 36. *Spargerò sopra di voi acque mon-
de, e vi purificarò di tutte le vostre immondezze, & di
tutti li vostri idoli di sporcizia vi purgarò.*

Riferiscono in diuersi luoghi i Rabbini per tradizioni
antiche, che da Adamo, & Eua è proceduto nel genere hu-
mano vna immondezza, che essi chiamano, *immondezza del
Serpente*, (e noi la domandamo peccato originale) perche
egli nè fù cagione, quando ingannò Eua nel Paradiso terre-
stre, con fargli mangiare il pomo vietato, come si legge nel
Zohar, Parascià: *E sentì Itrò, nel Esodo cap. 18. Quando
stette Israel colà nel monte Sinai, all' hora fù tagliata, cioè
leuata via l'immondezza del Serpente, mà perche peccò con fare
il Vitello, tornò nel suo luogo.* Dalche si vede con chiarezza,
che ancor essi hanno confessato, che il peccato di Adamo si
transfusa in tutti li suoi figlioli, se bene errano con dire, che
si leuasse nel dar della legge.

Nel Talmud Trattato Sanedrìn dicono il medesimo, e
e l'istesso si legge diffusamente nel libro Thorah Moscè, del
Rabbi Mosè Alscèch, nel principio della Parascià Toledòth
Ischach: Di più affermano, che mediante la Circoncisione
si andaua diminuendo questo peccato, & immondezza, e
che la Circoncisione era il rimedio contro di quella, come
si legge nel medesimo luogo del Thorah Moscè.

E nel Midràsc Rabbòth nel luogo sopradetto dicono,
che per il peccato di Adamo viene il preputio nel mondo,
con le seguenti parole: *Per causa del peccato di Adamo venne
il preputio à lui, & ad Eua il sangue del mestruo, e perciò quando
vuol-*

Volse Iddio purgare la descendenza di Abraam, determinò, che Sara fusse sterile, & Abraam gettò l'immondezza del Serpente, che lui haueua in Agar: e doppo il tempo della vecchiezza sua che si raffreddò il sangue suo, gli comandò che si circoncidesse, & ancora à Sara gli cessò il mestruo (come è detto) cioè mancò à Sara il modo ordinario che hanno l'altre donne, accioche uscisse Isaac sacrificio perfetto: & essendo che era necessario il medesimo purgamento di Rebecca simile à Sara nella generatione di Giacob; & effaudendo Iddio le orationi loro, determinò che il sangue che viene dall'immondezza del Serpente fusse succhiato da Esau; e però fu rosso, e peloso, come vn manto; accioche uscisse Giacob homo perfetto, e liscio.

Di più aggiungono, che la Circoncisione non poteua per se stessa cagionar questo senza l'acqua, con la quale bisognaua bagnarsi; perliche quando alcun Gentile si faceua Ebreo, per diuentare veramente del Popolo di Dio, e suo fedele, non bastaua, che si circoncidesse, mà si richiedeua, che si sommergesse nell'acque conforme dicono nel Talmud Trattato Ieuamòth, cap. 4. Acollets: Hanno letto i nostri Maestri, vn estraneo che si circoncide, e non si sommerge nell'acque, è come se non fosse circonciso. Volendo, che se non vi erano le acque non si tenesse per Ebreo, nè fosse tale. Et in tanto ciò non fanno verso li loro fanciulli, doppo hauerli circoncisi, perche dicono che l'attuffarsi nell'acque di continuo le madri in ogni Mese doppo del mestruo conforme sono obligate, basta per i figlioli. Così dice il Bacchiè nella Parascià Mispattim: Con tre cose Israel entrò nel patto con Dio; con la Circoncisione, con il Bagnamento, e con il Sacrificio: Con la circoncisione, quando uscirono dall'Egitto; con il bagnamento nel dar della legge; con il sacrificio (è ricordato quà) cioè nel medesimo passo del dar della legge; oue dice, che pigliò vn Toro, e lo sacrificò, e la metà del sangue gettò sopra il Popolo, e così quello, che viene à farsi Ebreo, è obligato in tutte tre le sopradette cose, e circoncidano quello, e doppo lo bagnano; e quando sarà

לח למור המשיחיים

edificato il Tempio, all' hora portarà il Sacrificio. Onde si vede chiaro, che nel bagnarsi Itaua la forza di purgar l'huomo dall'immondezza del peccato di Adamo; e questo era nel tempo della legge, maggiormente nel tempo del Messia doueua offeruarsi, come profetizò Ezechiele nel luogo detto, quale da tutti s'intende per quel tempo del Messia.

ב קרישמהו שהוא הקיוסו

2 Crefima.

זנחות ב

ביחזקאל פרק י"ו וארחצך במים ואסוכך בשמן: בשדכר על הטאת העם שכפר אותם במים ועם השמן והמפרשים היהודים אומרים משמן החון אשר טהר אותם בתחלת אכל יותר טוב יהיה נעשה בזמן המשיח אשר עם הטבילת הוא מכפר אותנו מכל חעונות ואחר כך עם המשחה על קיום טבילה בחון אלהי להיות חזקים לעמוד נגד אויבינו בפשנו.

Annotatione XX.

NEl medesimo Profeta Ezechiele al cap. 16. *Ti hò lauato con l'acqua, e ti hò unto con oglio*, parlando della colpa del Popolo, che con l'acqua lo liberò, e con l'oglio sudetto; che l'espungano i Rabbini dell'oglio della gratia, con il quale lo purificò affatto: mà questo molto meglio si doueua fare nel tempo del Messia, liberandoci con le sante acque del Battesimo da ogni peccato, e poi con l'oglio del santo Chrisma, mediante la gratia diuina, con renderci forti di poter resistere ad ogni incótro de'nimici dell'anima nostra.

איוקרשטייה

איוקר'ישט'ייה : שהוא קרבן ה'להם :

3 Eucharistia.

הגהות כא :

במזמור עב אומר יהי פיסת כר בארץ כראש הרים : כל המזמור הזה מובן מהמשיח כאשר אומרים בתלמוד זמם יונתן מתרגם שיהיה קרבן ה'להם כראש הרי הכנסת ואלח החרים רומים תכהניש שהם גדולי הכנסת אשר זאת העתקה מביא ביימונדו מרטינו ובגאלטונו ועתה ביונתן אינו נמצא בתיות שהסירו מילת קרבן ליהודים לחסתהר זה הסוד האמת הגדול :

Annotatione XXI.

NEl Salmo 72. *E farà un pezzo di pane di grano scelto in terra in capo de i monti.* Tutto detto Salmo s'intende del Messia, conforme i Talmudisti; e la traslatione Caldea interpreta questo con dire: *E farà Sacrificio di pane ne' capi de' monti della Chiesa.* Questi monti altro non significano, che li Sacerdoti, che sono grandi della Chiesa; qual traslatione è riferita da Raimondo Martini, e dal Galatino, & hoggi non si troua nel Testo per esser stata leuata via la voce *Corbàn* dalli Ebrei, per occultare sì gran mistero, e sì gran verità.

פנימיט'נצה : שהוא תשובה :

4 Penitenza.

הגהות

K 2

למור המשיהוים לט

תגהות בבית

במשלי פרק כ"ח. מנסה פשעיו לא יצליח ומזידה ועוזב ירוחם י
 אשר נקרא בויקרא פרק ה' שכשאחד יחטא היה צריך
 להביא קרבן ולהתודות החטא לכהן שאם לא כך לא יתכפר כאשר מנא
 רבי משה במשנה תורה ספר עבודה הלכות פסולי המוקדשים פרק טו
 שצריך שידע הכהן החטא בשעת שהיטת הקרבן ובשעת זריקת הדם שנאמר
 וכפר עליו הכהן שיהיה מחשבתו עליו ולא על אחר שאם לאו הוא פסול:
 ואם היה צריך יאמר שזה הוא לכפר בחטא בשוגג אבל לא בעון במזיד נאמר
 שגם היה וירוי על עון מזיד כמו על עון הגולה ועל שבועת שוא שנאמר
 בויקרא ו' והיה כי יחטא ואשם והשיב את הגולה אשר גזל או את העושק
 אשר עשק וגומר ואת אשמו יביא ליהוה וכו' וכפר עליו הכהן וכו'.

Annotatione XXI.

Nelli Proverbij al cap. 28. *Quello che cuopre i suoi peccati non prosperarà, ma confessandoli e lasciandoli, otterrà misericordia.* Onde si legge nel Levitico al cap. 5. ver. 5. che quando vno hauesse commesso alcun peccato, doueva portare il Sacrificio e confessare detto peccato al Sacerdote, altrimenti non gl'era perdonato: e Rabbi Mosè d'Egitto nelle sue opere dette Miscnè Thorà, libro 15. Auodà, Trattato Pessulè hamuchdashim dice, che il Sacerdote nel tempo che scanna l'animale, e che sparge il sangue, bisogna che habbia intentione à quell'huomo padrone del Sacrificio, e à quel peccato; e non hauendo tal'intentione, il Sacrificio è nullo. E se'l Ebreo dicesse, che questo s'intende solo nelli peccati commessi per errore, non per volontà, si risponde, che anco vi era la confessione di simili peccati per volontà, come nel peccato del furto, e giuramento falso, come è chiaro nel medesimo testo del Levitico cap. 6. *E sarà quando*

pec-

peccarà, e colperà, e restituirà la rapina che hà rapito, ò quello che hà violentemente tenuto, e porterà il sacrificio della sua colpa à Iddio, &c. e perdonerà sopra di lui il Sacerdote.

ה אוליו שנטו: שהוא שמן הקודש:

5 Olio santo.

ו אורדיני: שהוא סמיכה:

6 Ordine.

הגהות בג:

מה שעושים מהסמיכה כרי שעל ידה יהיה כראי המקבלים אותה באותו שירות שהוא עושה לעם וזה היה מנהג נחוג בתורה הישנה ממשה שעשה אותה לחושע כאשר נאמר במדבר כו ויאמר יהוה אל משה קח לך את יהושע בן נון איש אשר רוח בו וסמכת ידך עליו:

Annotatione XXIII.

LA Cerimonia dell'imposizioni delle mani, mediante la quale si rendevano habili quelli, che la riceuevano ad esercitare gl'ufficij sopra del Popolo, era commune nella legge vecchia sin da Moisè, quale la fece sopra Iosue, dicendo il Testo nelli Numeri cap. 27. *Et disse Iddio à Mosè piglia Giosue figlio di Nun huomo che lo spirito è in esso; & appoggiarai la mano tua sopra di lui.*

ו מאטרימוניו: שהוא נשואין:

7 Matrimonio.

מה

מ למוד המשיחיים

ר' מי עֲשָׂה אוֹתָהּ;
M. Chi gli hà instituiti?

ת' ישוע מְשִׁיחַ אֲרוֹנֵינוּ;
D. Giesù Christo Signor nostro.

ר' מָה פְּעוּלָה עוֹשֶׂה הַמְּבִילָה;
M. Che effetto fa il Battesimo?

ת' עוֹשֶׂה שֶׁהָאָדָם בֵּין יְהוּדָה וְיִוֵּרֶשׁ בֵּין עֶרְוָה
וּמוֹקָה כֹּל הָעוֹנוֹת וּמִמְלָאָה הַנֶּפֶשׁ
מִחַן יְהוָה וּמִמְתָּנוֹת רוּחַ הַקִּיּוּם;

D. Fà che l'huomo diuenti figliuolo di Dio, & herede del Paradiso: scancella tutti i peccati, e riempie l'anima di gratia, e di doni spirituali.

ר' מָה פְּעוּלָה עוֹשֶׂה הַקִּיּוּם;

M. Che effetto fa la Cresima?

ת' מַחְזִיק הָאָדָם בְּרִי שְׂלֵא יִהְיֶה יֵרֵא
לְהוֹדוֹת אֱמוּנַת הַמְּשִׁיחַ אֲרוֹנֵינוּ
וּכֵן עוֹשֶׂה אֹתָנוּ גֵּאֻנְשֵׁי רֵחִילוֹ
אֱמִיתִיִּים שֶׁל הַמוֹשִׁיעַ;

D. Fortifica l'huomo accioche non habbia paura di confessare la Fede di Christo nostro Signore,
e co-

e così ci fa diuolare soldati veri del Salvatore.

ר מה פעולה עושה קרבן הלאהם :

M. Che effetto fa l'Eucharistia?

ת' מכלכל את אהבה שהיא חיי הנפש :
 ומרבה אותה בכל יום יותר ולכן
 נתן תחת צורת לחם הנם שאינו
 לחם כי אם גוף אמיתי של הארון ;
 כמו מה שהוא בכוס אינו יין הנם
 שנראה יין כי אם דם אמיתי של
 המשיח ארונינו תחת צורת יין :

D. Nutrifce la carità, che è la vita dell'anima, e l'accresce ogni giorno più. E però si dà sotto specie di pane : se bene veramente quello non è pane, mà è il vero Corpo del Signore : sì come quello, che è nel Calice non è vino, ancorche paia vino : mà è il vero Sangue del medesimo Christo nostro Signore sotto le specie del vino.

ר מה פעולה עושה התשובה והתשובה :

M. Che effetto fa la Penitenza?

עושה

ת' עושה שמוחה העונות שנעשות אחר
 המבילה ומשיבה לאהבת ותורה
 מי שבֵּעֵבֹר הָטָאוּ נַעֲשֶׂה לוֹ לְאֹיִבוֹ

D. Rimette i peccati commessi doppo il Battefimo, e fa ritornare all'amicitia di Dio quello, che per lo peccato gli era diuentato nemico.

ה מה צריך לעשות לקבל זה הסוד :

M. Che bisogna fare per riceuere questo Sacramento ?

ת' בתחילה צריך שיראנ על חטאיו ויהיה
 ברצון חוק שלא לדחוא עוד
 לעולם : ואחר שיתודה לכהן
 הברוק מהראשים : ולכסוף צריך
 לעשות התשובה שיהן לו הבהן :

D. Bisogna prima hauere dolore de' suoi peccati, con proposito di non commettergli mai più . Bisogna poi confessargli al Sacerdote , approuato da Superiori, e per vltimo bisogna fare la penitenza , che dal Sacerdote gli farà imposta .

ר מה פעולה עושה שמן הקודש :

M. Che effetto fa l'Olio santo ?

ת' מוֹחָה שְׂאֵרֵי הָעוֹנוֹת וְנוֹתֵנָת שְׂמֵחָה
 וְגִבּוֹרָה לְנֶפֶשׁ לְהִלָּחֵם נֶגֶד הַשָּׂטָן
 בְּהוֹא זְמַן אַחֲרוֹן וְגַם תַּעֲזוֹד לְקַבֵּל
 בְּרִיאֹת הַגּוֹף אִם הִיא יוֹעִיל לִישׁוּעַת
 הַנֶּפֶשׁ :

D. Scancellà le reliquie de i peccati, dà allegrezza,
 e fortezza all'anima per combattere col demo-
 nio in quell'ultimo tempo: ancora aiuta à ri-
 ceuere la fanità del corpo, se quella sia vtile
 alla salute dell'anima.

ר' מָה פְּעוּלָה עוֹשֶׂה סוּד הַסְּמִיכָה :

M. Che effetto fa il Sacramento dell'Ordine?

ת' נוֹתֵנָת כֹּהֵן וְחֵן לְכַהֲנִים וְלַמְּשִׁרְתֵי
 הַכְּנֶסֶת שִׂיּוּבְלוֹ לַעֲשׂוֹת הַטִּיב
 מִלְּאֲכוֹתֵיהֶם :

D. Dà virtù, e gratia à i Sacerdoti, & altri Ministri
 della Chiesa, di poter far bene gli vfficij loro.

ר' מָה פְּעוּלָה עוֹשֶׂה סוּד הַנְּשׂוּאִין :

M. Che effetto fa il Sacramento del Matrimonio?

ת' נוֹתֵן כַּח וְחֵן לְמַתְחַתְּנִים כְּרֵאוֹי לִיְחִיוֹת

בְּזִיוּנָם

L

בְּזִיוּנָם בְּשָׁלוֹם וְאַהֲבָה וְשִׂוּלִיהוּ
 בְּנֵים בִּירְאָת קְרוֹשׁ יְהוָה לַמַּעַן
 יִשְׂמְחוּ בְּעוֹלָם הַיּוֹם וּבְעוֹלָם הַבָּא :

D. Dà virtù, e gratia à quelli, che legitimamente si congiungono, di viuere nel matrimonio con pace, e carità, e di procreare, & alleuare i figliuoli nel timore santo di Dio, accioche ne habbiano allegrezza in questa vita, e nell'altra.

עַל הַמִּדּוֹת טְאוֹלוֹנְאֵלִי
 וּמִקְרַדִּינְאֵלִי

Delle virtù Teologali, e Cardinali.

ד) בְּכֹר כְּלִינוּ מְאַרְבַּע הַחֲלָקִי הַלְמוֹד
 רֵאשִׁים אֲשֶׁר הֵם הַקְּרִיָּהוּ וְהַפִּילַת
 הָאָרוֹן וּמִצְוֹת וְהַסּוּדוֹת וְרִצּוֹנֵי
 עֵתָה שֶׁנֶּדְבָר מִהַמִּדּוֹת טוֹבוֹת
 וּמִהַמִּדּוֹת רָעוֹת וְרִבְרִים אַחֲרֵים
 שֶׁמִּסְיֵעִים הַרְבֵּה לַחַיּוֹת כִּפִּי רִצּוֹן
 יְהוָה לִכֵּן אֲמֹר כְּמָה הֵן הַמִּדּוֹת
 הָרֵאשִׁיּוֹת :

M. **H** Abbiamo già finite le quattro parti principali della Dottrina, che sono il Credo, l'Oratione Dominicale, i Comandamenti, & i Sacramenti. Hora voglio, che parliamo delle virtù, e de' vitij, e di alcun'altre cose, che molto giouano à viuere conforme alla volontà di Dio. Dite dunque quante sono le virtù principali?

ת' שבע הן שלש טיאולוגאלי וארבע קרדנאלי

D. Sono sette, trè Teologali, e quattro Cardinali.

ר' מה הן הטיאולוגאלי:

M. Quali sono le Teologali?

ת' אמונה: בטחון: ואהבה:

D. Fede, Speranza, e Carità.

ר' למה נקראות טיאולוגאלי:

M. Perche si chiamano Teologali?

ת' נקראות טיאולוגאלי לפי שמביטור לאל: או שייכות לאל: שזה רוצה לומר טיאולוגאלי:

D. Perche quella parola, Teologale, vuol dir cosa, che

מג למוד המשיחיים

che riguarda , ò appartiene à Dio .

ר' האמונה איך שייכה לאל :

M. La Fede dunque, come appartiene à Dio ?

ת' כי עושה שאנו מאמינים כל מה
שנלה יהיה לעדתו הקדושה :

D. Perche fà che noi crediamo tutto quello che Iddio
hà riuelato alla fanta Chiesa .

ר' הבטחון איך שייך לאל :

M. La Speranza, perche appartiene à Dio ?

ת' לפי שעושה שאנחנו נשים בטחונינו
ביהוה וממנו נחסה לחיי עולם הבא
מצד חנו ובעבור זכויותינו הקאים
גם מחנו :

D. Perche fà che noi mettiamo la nostra fiducia in
Dio, e da lui speriamo la vita eterna , mediante
la gratia del medesimo Iddio , e de' nostri me-
riti , i quali pur nascono dalla gratia sua .

ר' האהבה איך שייכה לאל :

M. La Carità, perche appartiene à Dio ?

ת' כי עושה שנהיה אוהבים לאל על כל

דבר

דָּבָר: וְגַם אֶת הַרְיַע בְּעֵבוֹר אֲהַבֵּת
יְהוָה:

D. Perche fa, che noi amiamo Iddio sopra ogni cosa,
& il prossimo come noi medesimi per amor di
Dio.

ר' מָה הֵן הַמִּדּוֹת קַארְדִינָאֵלִי:

M. Quali sono le virtù Cardinali?

ת' הַתְּבוּנָה: וְהַצְדָּקָה: וְהַמְּזִג: וְהַעֲזָמָה:

D. Prudenza, Giustitia, Temperanza, e Fortezza:

ר' לָמָּה נִקְרְאוּ קַארְדִינָאֵלִי:

M. Perche si chiamano Cardinali?

ת' לְפִי שֶׁהֵן עֲקָרִיּוֹת בְּמַעֲשֵׂי הַמַּעֲשִׂים
טוֹבִים:

D. Perche sono principali, e come Fontane delle buone
operationi.

ר' בְּאֵר פְּעוּלַת הַמִּדּוֹת הָאֵלֶּה:

M. Dichiarate l'offitio di queste virtù.

ת' הַתְּבוּנָה עוֹשָׂה אוֹתָנוּ נְכוֹנִים וְנִשְׁמְרִים
מִכָּל דָּבָר כִּדְרֵי שְׁלֵא נִתְּיָה נְטָעִים
וְלֹא

מר למוד המשיחיים

ולא נמעה בשום אחר

D. La Prudenza ci fà considerati, e cauti in ogni cosa :
accioche non siamo ingannati , nè inganniamo
gli altri.

הַצְדָּקָה עוֹשֶׂה שְׁנֵהוּזוֹר לְאַחַר מָה שֶׁהוּא
לוֹ :

La Giustitia fà , che rendiamo ad altri quello che
è suo .

הַמְּוָג עוֹשֶׂה שְׁנֵשִׁים רֶסֶן עַל הַתְּאוֹוֹת
שְׂאִינֵן בְּסֶדֶר :

La Temperanza fà , che mettiamo freno alli deside-
rij disordinati .

הַעֲצָמָה עוֹשֶׂה שְׁלֹא נִירָא מִכָּל סִכְנָה
וְגַם מֵהַמּוֹת עֲצָמָה לְעַבּוֹד יְהוָה :

La Fortezza fà , che non temiamo alcun pericolo ,
nè pur l'istessa morte in seruitio di Dio .

עַל מַתְנוֹת שֶׁל רוּחַ הַקּוֹדֶשׁ :

Dei Doni dello Spirito Santo .

רַמְתָּנוֹת רוּחַ הַקּוֹדֶשׁ בְּמָה הֵן :

Quan-

M. **Q** Vanti sono i Doni dello Spirito fanto ?

ת' שבע הן :

D. Sono sette.

א חכמה :

1 Sapienza.

ב שכל :

2 Intelletto .

ג עצרה :

3 Consiglio .

ד עצמה :

4 Fortezza .

ה דעת :

5 Scienza .

ו חסד :

6 Pietà .

ז יראת יהוה :

7 Timor di Dio .

ח מה עושות המתנות הללו :

M. A che seruono questi Doni?

עושות

מה למוד המשיחיים

ת' עושות לסיוע המדות ולעשות לנו
שלמים בדרך יהוה לפי שביראה
נשמור מהמאורות: בחדר נהיה
חסידים ושומעים לאל: בדעת
נהיה מלומדים לדעת רצון האל:
בעצמה נהיה נעזרים לעשות רצונו
בעצה נהיה נוהרים ממרמות השטן:
בשכל נתעלה להובין סודות
האמונה: בחכמה נהיה שלמים
לערוך כל חיינו וכל מעשנו לכבוד
יהוה: לפי שהחכם יודע הקץ
האחרון ואליו יתיישר כל דבר:

D. Seruono per aiuto delle virtù , e per farci perfetti
nella via di Dio : perche per il Timore ci asten-
niamo da' peccati . Per la Pietà siamo diuoti ,
& vbbidienti à Dio . Per la Scienza siamo
ammaestrati à sapere la volontà di Dio . Per
la Fortezza siamo aiutati à metterla in efecu-
cutione . Per il Consiglio siamo auuertiti de
gl'inganni del Demonio . Per l'Intelletto sia-
mo inalzati à penetrare i misterij della Fede .
Per la Sapienza diuentiamo perfetti , ordinar-
do

do tutta la nostra vita, e le nostre operationi à gloria di Dio, perche il fauio conosce l'ultimo fine, & à quello indirizza ogni cosa.

על פעולות החסד :

Delle Opere della Misericordia.

ר פעולות החסד כמה הן שנשאל
מהן בפרטות ביום הדין :

M. **Q**uante sono l'opere della Misericordia ;
delle quali ci sarà domandato in particolare nel giorno del Giudicio?

D. Sono sette
ה שבע הן :

* לית לאכול לרעבים :

1 Dar da mangiare à gli affamati.

ב לית לשתות לצמאים :

2 Dar da bere à gli assetati.

ג ללבוש ערומים :

3 Vestir gl'ignudi.

ד לאכסן

M

מו לְמוֹד הַמְּשִׁיחִים

ד לְאַכְסֵן לְגֵרִים :

4 Alloggiare i pellegrini.

ה בְּקָר לְחֹלִים :

5 Visitar gl'infermi.

ו פְּקוֹד אֲסוּרִים :

6 Visitar i carcerati.

ז קְבוּרָה מֵתִים :

7 Sepellire i morti.

ח אֵלֹהֵי הַנְּעוּלֹת הַחֶסֶד גּוֹפְנִיּוֹת : הַיֵּשׁ
פְּעוּלֹת הַחֶסֶד רוּחָנִיּוֹת :

M. Queste sono opere di Misericordia corporali, sono
altre di Misericordia spirituali?

ט בֵּן יֵשׁ שֶׁבַע אַחֵרוֹת שֶׁהֵן :

D. Ci sono altre sette, cioè:

י לְתֵת עֵצָה לְמְסוּפָּקִים :

1 Configliare i dubbiosi.

יא לְלַמֵּד לְפִתְאִים :

2 Insegnare a gl'ignoranti.

יב לְזַהַר לְחַטָּאִים :

Am

3 Ammonire i peccatori.

ו לְנַחֵם לְמַצְוְעָרִים :

4 Consolare gli afflitti.

ה לְכַפֵּר לְעֹלְבוֹנָיו :

5 Perdonare l'offese.

ו לְסַכּוֹל לְלוֹחֲצִים בְּאַרְךְ אַפִּים :

6 Sopportare patientemente le persone moleste.

ז לְהַתְפַּלֵּל לְאֵל בְּעַד הַחַיִּים וּבְעַד

הַמֵּתִים :

7 Pregare Iddio per li viui, e per li morti.

עַל חַטָּאוֹת :

De i peccati.

ו עֵתָה נְבוֹיָא לְחַטָּאוֹת כְּמַת מִיָּנִי

חַטָּאוֹת נִמְצְאוֹת :

M. **H** Ora venendo a i peccati. Quante forti si trouano di peccati?

ת הֵן שְׁתַּיִם אֶחָד מִמְקוֹר הַלֵּידָה : שְׁנֵי

פְּעוּלֵי

למוד המשיחיים

פועלי: אשר נחלק אל ממורת ואל
קל לסלוח:

D. Due: Originale, & Attuale, il quale poi si divide in mortale, e veniale.

ר' איזהו הטא מקוריי:

M. Qual'è il peccato Originale?

ת' הוא אשר כולם נולדים בו והוא לנו
כמו בירושה מאבינו אדם הראשון:

D. E' quello, col quale tutti nasciamo, e l'habbiamo come per heredità dal primo nostro Padre Adamo.

הנהגות בד'

הדקנטי על פרק ד' מבראשית אומר בשם המרדש אלה הדברים
בי זוהמת הנחש אשר זרק על אדם ועל חוה: כל
דורות העולם נמשכו מאורת הזוהמה כאשר קבלנו בקבלה מרבותינו
והם קבלו אותה מפני הכביא ישעיהו:

Annotatione XXIV.

IL Recanati sopra il cap. 4. del Genesi riferisce dal Midràs queste parole: Per l'immondezza di quel Serpente antico, che gestò in Adamo & Eva, quando escono le generationi al mondo, tutte escono da quella immondezza, che così habbiamo hauuto per

per traditione dalli nostri Maestri, & essi l'hanno hauuto sin dalla bocca del Profeta Isaia.

ר וְאֵיךְ יִמְחָה הַחַטָּא הַזֶּה מִמֶּנּוּ:

M. Questo come ci viene scancellato?

ת עִם הַטְּבִילָה הַקְּרוּשָׁה לְפִיכֶן הַמַּת
בְּלֹא טְבִילָה תֵּלֵךְ לְלִימְבוּ וְנִעְדָר
לְעוֹלָם וְעַד מִכְבוֹד בֵּן עַדְוִי:

D. Col santo Battesimo. E però chi muore senza Battesimo v'è al Limbo, & è priuo in perpetuo della gloria del Paradiso.

ר מַה הוּא תְּעוּן הַמְּמִית:

M. Qual'è il peccato mortale?

ת הוּא שֶׁנַּעֲשָׂה נֶגֶד הָאֱהָבָה יְהוָה וְנֶגֶד
הָרֵיעַ וְנִקְרָא מְמִית לְפִי שֶׁמְסִיחַ
הַנֶּפֶשׁ מֵהַיּוֹתָהּ רִחַנִּית שֶׁהִיא תָּן
אֱלֹהִים:

D. E' quello, che si commette contra la carità di Dio, e del prossimo. E si dice mortale, perche priua l'anima della sua vita spirituale, che è la gratia di Dio.

וְאֵיךְ

מה למור המשיחיים

ר ואיך יכופר לנו?

M. Questo come ci viene ad esser perdonato?

ת' בַּטְבִּילָהּ הַקְרוּשָׁה כְּשֶׁאָדָם נִטְבָּל
בְּזִמְנֵי שְׁחָטָא כְּפוּעַל : אִוּ בְּסוּד
הַתְּשׁוּבָה כְּנוֹכַר לְעַל : וּמִי שְׂמַת
כְּחָטָא מִמִּית הוֹלֵךְ לְעוֹנֵשׁ נִצְחִי
שֶׁל גֵּיהִנֵּם :

D. Col santo Battefimo, quando l'huomo si battezza
in età di hauer peccato attualmente : ò col Sa-
cramento della penitenza, come si è detto di
sopra. E chi muore in peccato mortale, v'alle
pene eterne dell'Inferno.

ר' מה הוא עון קל לסלוח?

M. Qual'è il peccato veniale?

ת' כֹּל שְׂאִינוּ נִגְדַּר הָאֵהָבָה וְאִינָה עוֹדְרַת
הַנֶּפֶשׁ מֵהַחַן וְאִינָה נִשְׁלַחַת לְעוֹנֵשֵׁי
גֵּיהִנֵּם : אֲכַל מְכַל מְקוֹם רַע בְּעֵינֵי
יְהוָה וּמִמַּעֵיט חֲמִימוֹת הָאֵהָבָה לְפִי
שְׂאִינוּ כְּרָצוֹנוֹ לְכִן צְרִיךְ לְכַפְרָה
בְּעוֹלָם הַזֶּה אוֹ בְּעוֹלָם הַבָּא כְּמִקּוֹם
הַכִּיפּוּר :

E'quel-

D. E' quello, che non è contra la carità, nè priua, l'anima della gratia, nè manda alle pene dell' Inferno, mà nondimeno dispiace à Dio, perche non è conforme alla sua volontà: e fminuisce il feruore della carità. E però bifogna purgarlo in questo Mondo, ò nel Purgatorio, che è nell'altra vita.

הגהות כה :

בוזור פרשה הראשית בסוף נאמר שבעה מדורות הם לגיהנום שכך יש לו שבעה שמות ליצר הרע במקום אשר נדונים הרשעים ואילה הם באר שחת: טיט היין: שאול: צלמות: גיהנום תבתה: שאול תחתית ומכולם נדונין ועולין אבל מי שירד לשאול תחתית אינו עולה שזה הוא מה שאומר הקדוש איוב כן יורד שאול לא יעלה שיבין על שאול תחתית.

Annotazione XXV.

NEl Zohar Parascià Berescith nel fine si dice, che sette gradi sono nell' Inferno in rispetto de' sette nomi; che hà l'appetito cattiuo nel luogo, doue sono li condannati, e questi sono, Lago di corruzione; Luto di seccia; Fossa ò Inferno; Ombra di morte; Gehenna; Sonito di morte; e Sepoltura inferiore; E da tutti questi luoghi si esce dappo che sono giudicati, mà quello che descende nel luogo detto Sepoltura inferiore, non esce, nè se ne libera mai, che così dice il Santo Giob: Quello che descende nell' Inferno non nè sale mai, ciò s'intende della Sepoltura inferiore.

כמה

מט למוד המשיחיים

ר כַּמָּה הֵן הַמִּדּוֹת הַעוֹת רַאשִׁיּוֹת
וּכְמִקּוֹר כָּל הַחַטָּאוֹת:

M. Quanti sono i vitij capitali, e come fonte di tutti i peccati?

ת שֶׁבַע הֵן וְכַנְגֵדן לְכָל אַחַת מִיָּדָה טוֹבָה
הַפְּכָתָה:

D. Sono sette: & à tutti è opposta la virtù contraria.

א הַנְּאוּת וְהַפְּכָתָה הַנְּדִיכוּת:

1 Superbia, alla quale è contraria l'Humiltà.

ב כְּלוּיּוֹת וְהַפְּכָתָה הַעֲנוּוָה:

2 Auaritia, alla quale è contraria la Liberalità.

ג נִיאוּף וְהַפְּכָתָה מְנִיעַת תְּאוּת הַמִּשְׁגָּל:

3 Lussuria, alla quale è opposta la Castità.

ד כַּעַס וְהַפְּכָתָה אִרְךְ אַפִּים:

4 Ira, alla quale è opposta la Patienza.

ה זוּלְלוּת וְהַפְּכָתָה הַצּוּם:

5 Gola, alla quale è opposta l'Astinenza.

ו קִנְיָאָה וְהַפְּכָתָה אַהֲבַת הַרֵיעַ:

6 Inuidia, alla quale è opposto l'Amor fraterno.

עֲצָלוּת

עַצְלוּת וְהִפְכָּה הַזְּרִיזוֹת : וְיָחַד עִסְתָּ

7 Accidia, alla quale è opposta la Diligenza.

ה' כַּמָּה הֵן הַחַטָּאוֹת נֶגְדַּת רֹחַ הַקּוֹדֶשׁ ?

M. Quanti sono i peccati contra lo Spirito santo?

ת' שֵׁשׁ הֵן :

D. Sono sei.

א יְאוּשׁ הַיְשׁוּעָה : חִזְזוּצִי חִזְזוּצִי

1 Disperatione della salute.

ב מַחְשָׁבָה שְׂיוּשָׁע מְלִי זְכוֹת וְשֵׁשׁ

2 Prefunzione di salvarsi senza meriti.

ג לְחֻלּוֹק נֶגְדַּת הָאֱמֶת : וְיָחַד עִסְתָּ

3 Impugnare la verità conosciuta.

ד קִנְיָה מִתְחִין שֶׁל אַחֵרִים : וְיָחַד עִסְתָּ

4 Invidia della gratia altrui.

ה קְבוּעַ בְּחַטָּאוֹת :

5 Ostinatione ne' peccati.

ו בְּלֹא תְשׁוּבָה תְּכַלִּיתִית :

6 Impenitenza finale.

ג למוד המשיחיים

ר' בְּמָה הֵן הַחַטָּאוֹת שֶׁצוֹעֲקוֹת נְקָמָה
לִפְנֵי הָאֱלֹהִים

M. Quanti sono i peccati, che gridano vendetta nel
cospetto di Dio?

ת' אַרְבַּע הֵנּוּ

D. Sono quattro.

א רְצִיחַת רְצוּנִית

1 Homicidio volontario.

ב מִשְׁגַּל נְגַד הַטֵּבַע

2 Peccato carnale contra natura.

ג לְחִיצַת עֲנִיִּים

3 Oppressione de' poveri.

ד לַעֲשׂוֹק שֶׁבֶר פּוֹעֵלִים

4 Fraudate la mercede à gli operarij.

עַל אַרְבַּע דְּבָרִים אַחֲרוֹנִים
וּמֵהוֹרֵדִים

De' quattro Nouissimi, e del Rosario.

בְּמָה

תבמה הם הדברים האחרונים של
 אדם שבכתב נקראו אחרונים לפי
 שזכור אותם מונעים האדם
 מחטאות ו

M. **Q**uante sono le cose vltime dell'huomo, le
 quali la Scrittura chiama nouissime, che,
 considerandole bene, ci fanno astenere da'
 peccati?

תיהם ארבעהו

D. Quattro.

לזכור המות: N

1 La morte.

יום הדין: B

2 Il Giudizio.

השאל חתית: G

3 L'Inferno.

גן עדן: D

4 Il Paradiso.

ר ומה פעולה יש לך לשמור נדבות לך:

M. Che esercizio hauete per mantenere la deuotione?

אני:

N 2

נא למוד המשיחיים

ת' אני אומר עטרת וורדים של הקדושה
והוקר כל החמשה עשר רזים
מהעטרה היא שנקרא רוֹסְרִיִּו
שבהם חיי ישוע המשיח ארונינו:

D. Dico il Rosario della Madonna, e vò meditando
i quindici misterij di esso Rosario, ne quali si
contiene la vita di nostro Signor Giesu Chri-
sto.

ר' מה הם אלו החמשה עשר רזים של
הרוֹסְרִיִּו:

M. Quali sono i quindici Misterij del Rosario?

ת' הם חמשה של שמחה:

D. Sono cinque Gaudiofi.

בשורת המלאך:

1. L'Annunciazione dell'Angelo.

בשתי לכה לפקוד לקדושה אלישבע:

2. La Visitatione di S. Elifabetta.

ילידת הארון:

3. La Natiuità del Signore.

עתינתו למקדשו:

La

4 La Presentatione nel Tempio.

ה פֶּלְפֹּל שֶׁל הַנְּעָר יֵשׁוּעַ עִם הַרְבָּנִים:

5 La Disputa del fanciullo Giesù con li Dottori.

ה חֲמֵשָׁה אַחֵרִים שֶׁל צָעֵר:

Cinque altri sono Penosi

7 L'Oratione nell'Horto.

ה תִּפְלְתוּ בְּגֵן:

2 La flagellatione alla colonna.

ה בְּשִׁנְעָמֶר בְּעֵמֶרֶת קוֹצִים:

3 La Coronatione di spine.

ה סְבֹל עוֹל הַתְּלִיָּה:

4 Il portar della Croce.

ה תְּלִייתוֹ וּמִיתת הַמוֹשִׁיעַ:

5 La Crocifissione, e morte del Salvatore.

ה חֲמִישָׁה אַחֲרוֹנִים שֶׁל שְׂמֻחָה:

Cinque ultimi Gloriosi.

ה תְּחִיית הָאָדוֹן:

7 La Resurrectione del Signore.

עֲלִיתוֹ

נב למוד המשיחיים

ב עלייתו לרום השמים :

2 L'Ascensione del medesimo.

ב ביאת רוח הקודש :

3 La Venuta dello Spirito santo.

ד בשנשאת הכתולה מרים לשמים :

4 L'Assunzione della Madonna.

ה בשנעטרה ונתעלתה על כל מחולת
המלאכים :

5 La Coronatione, & Esaltatione dell'istessa sopra tutti i Cori de gli Angeli.

תם

IL FINE.

אק

אִיךְ יַעֲשׂוּ הַתּוֹפִילָה אַחַר
הַמְדַרְשׁ:

MODO DI FARE L'ORATIONE
doppo le Scuole.

יִבְרְעוּ הַתּוֹפִילָה מִיָּדִים כַּסְדָּרִים:
וְהַמְלַמֵּד אֵצֶלֶם
וְיִתְחִיל בְּכֵן:

*Ingionocchiati i fanciulli per ordine, & il Mae-
stro appresso à loro comincerà in que-
sto modo.*

בְּנֵי שָׂאוּ מַחְשְׁבוֹתֵיכֶם לְאֱלֹהִים: בְּקִשׁוּ
בְּכֹנֶה גְדוּלָה: עֲשׂוּ סִמֵּן הַתְּלִיָּה
הַקְּדוּשָׁה: בְּאִמּוֹר: בְּשֵׁם אֵב וּבֶן
רוּחַ הַקְּדוֹשׁ: אָמֵן:

Figliuoli miei alzate la mente à Dio, pregandolo
con diuoto affetto. Fateui il segno della fanta-
Croce, dicendo: In nomine Patris, & Filij, &
Spiritus sancti. Amen.

כֵּן

למור המשיחיים

נב

כלם יחד :

Tutti insieme.

בוא רוח הקדוש מלא לבמן המאמינים
ותבער בהם אש אהבתך :

Veni sancte Spiritus, reple tuorum corda fidelium, & tui amoris in eis ignem accende.

שני נערים יאמרו :

Due fanciulli.

שלח רוחך ויבראו :

♫. Emitte spiritum tuum, & creabuntur.

כלם יחד :

Tutti.

ותחדש פני ארמה :

♫. Et renouabis faciem terræ.

נפלל :

מלמד :

Oremus.

Il Maestro.

אדני אשר למדת לבנות הנאמנים

באור

סג

בְּאוֹר רוּחַ הַקָּדוֹשׁ : תֵּן לָנוּ לַדַּעַת
 דְּבָרִים הַיְשָׁרִים בְּאוֹתוֹ הַרוּחַ : וְנִעֲנֶנּוּ
 לַעַד מִנְחַמְתּוֹ : בְּעִבּוֹר הַמְּשִׁיחַ
 אֲדוֹנֵנוּ אָמֵן :

D Eus, qui corda fidelium sancti Spiritus illustratione docuisti: da nobis in eodem Spiritu recta sapere, & de eius semper consolatione gaudere. Per Christum Dominum nostrum. Amen.

שְׁנֵי נְעָרִים יֹזְמְרוּ בְּקִשָּׁה
 לַקָּדוֹשִׁים תִּנְקְרָאֵת לִימָאנִיא
 וְהֵאחֲרֵים יְשִׁיבוּ :

I due fanciulli cantino le Litanie, e tutti gl' altri rispondino.

קִירִי אֵילִישׁוֹן : אֲדֹנֵי רַחֵם עָלֵינוּ :

K Yrie eleison.

קִרִישְׁטִי אֵילִישׁוֹן : מְשִׁיחַ רַחֵם עָלֵינוּ :

Christe eleison.

קִירִי אֵילִישׁוֹן : אֲדֹנֵי רַחֵם עָלֵינוּ :

○

Ky-

ט
למור המשיחיים

Kyrie eleison .

מְשִׁיחַ שְׁמַעֲנוּ :

Christe audi nos .

מְשִׁיחַ עֲנֵנוּ :

Christe exaudi nos .

אֲב שְׁבַשְׁמִים אֱלֹהִים רַחֵם עָלֵינוּ :

Pater de Coelis DEVS, miserere nobis .

בֶּן מוֹשִׁיעַ הָעוֹלָם אֱלֹהִים רַחֵם עָלֵינוּ :

Fili Redemptor mundi DEVS, miserere nobis .

רוּחַ הַקֹּדֶשׁ אֱלֹהִים רַחֵם עָלֵינוּ :

Spiritus sancte DEVS, miserere nobis .

הַקְּדוֹשׁ הַשְּׁלֹשׁ אֱלֹהִים אַחַד רַחֵם

עָלֵינוּ :

Sancta TRINITAS vnus DEVS, miserere nobis .

קְדוֹשָׁה מְרִים פְּלִי בְּעָרֵינוּ :

Sancta MARIA, ora pro nobis .

קְדוֹשָׁה אֱלֹהִים הוֹרֵית פְּלִי בְּעָרֵינוּ :

Sancta DEI Genitrix, ora pro nobis .

קְדוֹשָׁה

קְרוֹשָׁה בְּתוֹלָה מְעֵלְמוֹת פִּלְלִי
בְּעַרְיָנוּ

Sancta Virgo Virginum, ora pro nobis.

קְרוֹשׁ מִיכָאֵל פִּלְל בְּעַרְיָנוּ

Sancte Michaël, ora pro nobis.

קְרוֹשׁ גַּבְרִיאֵל פִּלְל בְּעַרְיָנוּ

Sancte Gabriël, ora pro nobis.

קְרוֹשׁ רַפְּאֵל פִּלְל בְּעַרְיָנוּ

Sancte Raphaël, ora pro nobis.

כָּל מַלְאָכִים הַקְרוֹשִׁים וְשָׂרֵיהֶם פִּלְלוּ
בְּעַרְיָנוּ

Omnes sancti Angeli, & Archangeli, orate
pro nobis.

כָּל סֵדֵר רוּחוֹת הַקְרוֹשִׁים מְאוֹשָׁרִים
פִּלְלוּ בְּעַרְיָנוּ

Omnes sancti Beatorum Spirituum ordines,
orate pro nobis.

קְרוֹשׁ יוֹחָנָן הַטּוֹבָל פִּלְל בְּעַרְיָנוּ

Sancte Ioannes Baptista, ora pro nobis.

נה למוֹד המשיחיים
כל אבות הקדושים והנביאים פִּלְלוּ
בְּעֵרֵינוּ:

Omnes sancti Patriarchæ, & Prophetæ, grate
pro nobis.

קדוש פייטרו פִּלְל בְּעֵרֵינוּ:

Sancte Petre, ora pro nobis.

קדוש פאולו פִּלְל בְּעֵרֵינוּ:

Sancte Paule, ora pro nobis.

קדוש אנדיריאה פִּלְל בְּעֵרֵינוּ:

Sancte Andrea, ora pro nobis.

קדוש יעקב פִּלְל בְּעֵרֵינוּ:

Sancte Iacobe, ora pro nobis.

קדוש יוחנן פִּלְל בְּעֵרֵינוּ:

Sancte Ioannes, ora pro nobis.

קדוש טומאס פִּלְל בְּעֵרֵינוּ:

Sancte Thoma, ora pro nobis.

קדוש יעקב פִּלְל בְּעֵרֵינוּ:

Sancte Iacobe, ora pro nobis.

קדוש פיליפו פִּלְל בְּעֵרֵינוּ:

San-

Sancte Philippe, ora pro nobis.

קְרוֹשׁ בַּרְטוֹלוֹמְיָאוּ פִּלְל בְּעַדֵינוּ:

Sancte Bartholomæe, ora pro nobis.

קְרוֹשׁ מַתִּי פִּלְל בְּעַדֵינוּ:

Sancte Matthæe, ora pro nobis.

קְרוֹשׁ שִׁמְעוֹן פִּלְל בְּעַדֵינוּ:

Sancte Simon, ora pro nobis.

קְרוֹשׁ תְּרִיָאוּ פִּלְל בְּעַדֵינוּ:

Sancte Thadae, ora pro nobis.

קְרוֹשׁ מַתְיָהּ פִּלְל בְּעַדֵינוּ:

Sancte Matthia, ora pro nobis.

קְרוֹשׁ בַּרְנָבָא פִּלְל בְּעַדֵינוּ:

Sancte Barnaba, ora pro nobis.

קְרוֹשׁ לּוֹקָה פִּלְל בְּעַדֵינוּ:

Sancte Luca, ora pro nobis.

קְרוֹשׁ מַרְקוּ פִּלְל בְּעַדֵינוּ:

Sancte Marce, ora pro nobis.

כָּל שְׁלוֹחִים וּמְבַשְׂרִים הַקְרוֹשִׁים
פִּלְלוּ בְּעַדֵינוּ:

Omnes

למור המשיחיים

נו

Omnes sancti Apostoli, & Euangelistæ, ora-
te pro nobis.

כל הקדושים תלמידי אדונינו פֶּלֶל
בְּעַדֵינוּ ;

Omnes sancti Discipuli Domini, orate pro no-
bis,

כל קדושים ותמימים הוֹתֵפֶלֶל
בְּעַדֵינוּ ;

Omnes sancti Innocentes, orate pro nobis.

קדוש אֶשְׁטִיפָאן פֶּלֶל בְּעַדֵינוּ ;

Sancte Stepliane, ora pro nobis.

קדוש לוֹרֵינְצוּ פֶּלֶל בְּעַדֵינוּ ;

Sancte Laurenti, ora pro nobis.

הקדושים פֶּאבִיָאן וְשִׁבְשִׁיָאן פֶּלֶל
בְּעַדֵינוּ ;

Sancti Fabiane, & Sebastianæ, orate pro nobis.

קדוש וִינְצִינְטִי פֶּלֶל בְּעַדֵינוּ ;

Sancte Vincenti, ora pro nobis.

קדושים יוֹחָנָן וּפֶאֱוֹלוּ פֶּלֶל בְּעַדֵינוּ ;

San-

Sancti Ioannes, & Paule, orate pro nobis.

קְדוּשִׁים קוֹסְמוֹ וְדַמְיָאנוּ פִּלְלוּ
בְּעַדֵינוּ

Sancti Cosma, & Damiane, orate pro nobis.

קְדוּשִׁים גֵּירוּאֵשִׁי וּפְרוֹטָאֵשִׁי פִּלְלוּ
בְּעַדֵינוּ

Sancti Geruasi, & Protasi, orate pro nobis.

כָּל קְדוּשִׁים מְעֵידי הַשָּׁם פִּלְלוּ
בְּעַדֵינוּ

Omnes sancti Martyres, orate pro nobis.

קְדוּשׁ שִׁילוּשְׁמָרוּ פִּלְלוּ בְּעַדֵינוּ
Sancte Siluester, ora pro nobis.

קְדוּשׁ גְּרִיגוֹרִיוּ פִּלְלוּ בְּעַדֵינוּ

Sancte Gregori, ora pro nobis.

קְדוּשׁ אֲמִבְרוֹזִיוּ פִּלְלוּ בְּעַדֵינוּ
Sancte Ambrosi, ora pro nobis.

קְדוּשׁ אֲנוֹשְׁטִינוּ פִּלְלוּ בְּעַדֵינוּ

Sancte Augulline, ora pro nobis.

קְדוּשׁ גֵּירוֹנִימוּ פִּלְלוּ בְּעַדֵינוּ

San-

Sancte Hieronyme, ora pro nobis.

קְרוֹשׁ מַרְטִינּוֹ פִּלְל בְּעַדֵינוּ:

Sancte Martine, ora pro nobis.

קְרוֹשׁ נִיקוֹלָאוֹ פִּלְל בְּעַדֵינוּ:

Sancte Nicolae, ora pro nobis.

כָּל קְרוֹשֵׁי הַכֹּהֲנִים גְּדוֹלִים וּמוֹדֵי
הַמְּשִׁיחַ פִּלְלוּ בְּעַדֵינוּ:

Omnes sancti Pontifices, & Confessores, orate pro nobis.

כָּל הַחֲכָמִים הַקְּרוֹשִׁים פִּלְלוּ בְּעַדֵינוּ:

Omnes sancti Doctores, orate pro nobis.

קְרוֹשׁ אַנְטוֹנִיּוֹ פִּלְל בְּעַדֵינוּ:

Sancte Antoni, ora pro nobis.

קְרוֹשׁ בֵּנֵדִיקְטוֹ פִּלְל בְּעַדֵינוּ:

Sancte Benedicte, ora pro nobis.

קְרוֹשׁ בֶּרְנָאֲרְדוֹ פִּלְל בְּעַדֵינוּ:

Sancte Bernarde, ora pro nobis.

קְרוֹשׁ דוֹמִינִיקוֹ פִּלְל בְּעַדֵינוּ:

Sancte Dominice, ora pro nobis.

קְרוֹשׁ

קְרוֹשׁ פְּרָאֲנְצִישְׁקוּ פִּלְל בְּעַדֵּינוּ:

Sancte Francisce, ora pro nobis.

כָּל כֹּהֲנִים וְלוֹוִיִּם קְרוֹשִׁים פִּלְלוּ
בְּעַדֵּינוּ:

Omnes sancti Sacerdotes, & Levitæ, orate pro nobis.

כָּל הַמִּדְבֹּדְרִים וְהַיְחִידִים פִּלְלוּ
בְּעַדֵּינוּ:

Omnes sancti Monachi, & Eremitæ, orate pro nobis.

קְרוֹשָׁה מַרְיָם מְגַדְלַנִּית פִּלְלִי בְּעַדֵּינוּ:

Sancta Maria Magdalena, ora pro nobis.

קְרוֹשָׁה אֲגַאֲתָה פִּלְלִי בְּעַדֵּינוּ:

Sancta Agatha, ora pro nobis.

קְרוֹשָׁה לוּצִיָּה פִּלְלִי בְּעַדֵּינוּ:

Sancta Lucia, ora pro nobis.

קְרוֹשָׁה אֲגְנִישׁ פִּלְלִי בְּעַדֵּינוּ:

Sancta Agnes, ora pro nobis.

קְרוֹשָׁה צִיצִילִיָּה פִּלְלִי בְּעַדֵּינוּ:

Sancta Cacilia, ora pro nobis.

קְרוֹשָׁה

P

בְּבִקֵּשׁ מִיְהוָה אֲרוּנָנוּ שִׁירְצָה לְהַנְשֵׂא
הַעֲרָה הַקְרוֹשָׁה׃ וְלִיְחַד כֹּל שֶׁלְמוֹנֵי
הַמְּשִׁיחִים בְּשָׁלוֹם׃ וְלֵאבֹר חַמִּינּוֹת
וְלִהְסִיר הַטְּעִיּוֹת וְלִהְרַחֵיכוֹל מִלְאוֹת
כֹּל הָעוֹלָם מֵאֲמוֹנָה הַכֹּלְלִית
וְלִשְׂרֵשׁ הַמִּדּוֹת רְעוּת וְלִנְטוֹעַ הַמִּדּוֹת
טוֹבוֹת׃ וּנְבַקֵּשׁ מִמֶּנּוּ כֹל מַעֲשֵׂה
לְמוֹד הַמְּשִׁיחִים וּבְחִלוֹת פְּנֵי
הַשְּׂכִינָה שִׁיתֵן לְכֹל סִיּוּעַ קַיִימַת
שְׂבָאֲשֶׁר נִשְׂרַת אֹתוֹ בְּאֵלוֹ הַחַיִּים
עַד הַסּוֹף בְּטוֹהַר לֵב בְּחִנּוּ נוֹכַל בְּסוֹף
בְּאַחֲרֵת לְהַתְּעַנֵּג בְּכַבוֹד נְצָחִי׃

Diciamo adesso il Pater noster , l'Aue Maria , il Credo , e poi la Salve Regina , pregando Iddio nostro Signore , che si degni d'esaltare la santa Chiesa, vnire i Principi Christiani, dissipare l'heresie, purgare gli errori, dilatare per tutto il Mondo la Fede Cattolica , spiantare i vitij , e stabilire le virtù . Gli raccomandaremo anco l'opera della Dottrina Christiana , pregando sua Diuina Maestà , che dia à tutti aiuto efficace : perche seruendolo in questa
vita

שֶׁה אֱלֹהִים שְׁלוֹקֶה עֲוֹנוֹת הָעוֹלָם
רַחֵם עָלֵינוּ:

Agnus Dei, qui tollis peccata mundi, Misere-
re nobis.

מְשִׁיחַ שְׁמַעֲנוּ:

Christe audi nos.

מְשִׁיחַ עֲנֵנוּ:

Christe exaudi nos.

קִירֵי אֵילִישׁוֹן: אֲדֹנָי רַחֵם עָלֵינוּ:

Kyrie eleison.

קִרִישְׁטִי אֵילִישׁוֹן: מְשִׁיחַ רַחֵם עָלֵינוּ:

Christe eleison.

קִירֵי אֵילִישׁוֹן: אֲדֹנָי רַחֵם עָלֵינוּ:

Kyrie eleison.

הַמַּלְמַד:

Il Maestro.

נֹאמַר עִתָּה הָאָכֵינוּ: וְהַשְׁלוֹם לָךְ מְרִים:
וְהַקְרִירוּ: וְאַחַר כֵּן שְׁלוֹם לָךְ מַלְכָה

בְּבִקֵּשׁ

נח למוד המשיחיים

קְדוּשָׁה קַאֲטָרִינָה פִּלְלִי בְעַדֵּינוּ:

Sancta Catherina, ora pro nobis.

קְדוּשָׁה אַנָּאֲשְׁטָאֲשִׁיָּאָה פִּלְלִי בְעַדֵּינוּ:

Sancta Anastasia, ora pro nobis.

כָּל קְדוּשׁוֹת בְּתוּלוֹת וְאֵלֵּמְנוֹת
פִּלְלֵנָה בְעַדֵּינוּ:

Omnes sanctæ Virgines, & Viduæ, orate
pro nobis.

כָּל קְדוּשִׁים וְקְדוּשׁוֹת לְאֱלֹהִים פִּלְלוּ
בְעַדֵּינוּ:

Omnes Sancti, & Sanctæ Dei, Intercedite pro
nobis.

שְׁה אֱלֹהִים שְׁלוֹקֵם עֲוֹנוֹת הָעוֹלָם
סְלַח לָנוּ אֲדוֹן:

Agnus Dei, qui tollis peccata mundi, Parce
nobis Domine.

שְׁה אֱלֹהִים שְׁלוֹקֵם עֲוֹנוֹת הָעוֹלָם
שְׁמַעֵנוּ:

Agnus Dei, qui tollis peccata mundi, Exaudi
nos Domine.

שְׁה

שְׁמַעֵנוּ

vita fino al fine sinceramente in gratia sua; possiamo poi nell'altra godere la gloria eterna.

ובלם יענו:

Tutti.

אָמֵן

Amen.

ובלם והמלמד מנחיג אותם
יאמרו האבינו:

Tutti insieme, il Maestro guidandoli.

אָבִינוּ שֶׁבְּשָׁמַיִם: יִתְקַדֵּשׁ שִׁמְךָ: תְּבָא
מַלְכוּתְךָ: יַעֲשֶׂה רְצוֹנְךָ בְּאֶשֶׁר בְּשָׁמַיִם
בֵּין בְּאֶרֶץ: לְחִמְנוּ תְּמִידִי תָן לָנוּ הַיּוֹם:
וּמְהוּל לָנוּ רְחוּבֵי תִינוּ כְּאֲשֶׁר יָאָנוּ
מוֹחֲלִים לְחַיִּיבִים לָנוּ: וְאֵל תְּבִיאֵנוּ
לִידֵי נְסִיוֹן: וְהַצִּילֵנוּ מִהָרַע אָמֵן:

Pater noster, qui es in Cœlis. Sanctificetur no-
men tuum. Adueniat regnum tuum. Fiat vo-
luntas tua sicut in cœlo, & in terra. Panem

ס
למור המשיחיים

nostrum quotidianum da nobis hodie . Et di-
mitte nobis debita nostra , sicut , & nos dimitti-
mus debitoribus nostris . Et ne nos inducas in-
tentationem . Sed libera nos à malo . Amen .

שָׁלוֹם לְךָ מְרִים מְלֵאת חַן : יְהוָה עִמָּךְ
בְּרוּכָה אַתְּ בֵּין הַנְּשִׁים : וּבְרוּךְ פְּרִי
בְטֶנְךָ יֵשׁוּעַ : מְרִים הַקְּדוּשָׁה אִם
אֱלֹהִים הַתְּפִלָּה לִי בְעֵרֵינוּ חַטָּאִים עֲתָה
וּבִשְׁעַת מַחְתָּנוּ : אָמֵן :

A Ve Maria , gratia plena , Dominus tecum , bene-
dicta tu in mulieribus , & benedictus fructus
ventris tui IESVS . Sancta Maria , Mater DEI ,
ora pro nobis peccatoribus , nunc , & in hora
mortis nostræ . Amen .

אֲנִי מֵאֲמִין בַּיהוָה אֵב שְׂדֵי בּוֹרֵא שָׁמַיִם
וְאָרֶץ : וּבִישׁוּעַ הַמְּשִׁיחַ בְּנוֹ יְחִירוֹ
אֲדוֹנֵינוּ : שֶׁהוֹרָה מְרוּחַ הַקְּדוֹשׁ וְנוֹלָד
מִמְרִים הַבְּתוּלָה : נִעְנָה תַּחַת פּוֹנְטִיוּס
פִּילָאטוֹס וְנִדְרָקַר עַל יַעֲזַר הַתְּלִיָּה וּמַת
וְנִקְבְּרָה :

וְנִקְבְּרָהּ יוֹרֵד לְשָׂאוֹל : בְּיוֹם הַשְּׁלִישִׁי
 קָם מֵהַמּוֹת : עָלָה לְשָׁמַיִם יוֹשֵׁב לְיְמִין
 יְהוָה הָאֵב שָׂדֵי : מִשָּׁם יֵכַא לְרוּחַ חַחַיִּים
 וְחַמְתִּים : אֲנִי מֵאַמִּין בְּרוּחַ הַקָּדוֹשׁ :
 וּבְעֵדָה הַקְּדוּשָׁה הַכְּלָלִית : וּבְקַבְּלַת
 מֵהַקְּדוּשִׁים : וּבְסְלִיחַת הַמַּאֲוֹת :
 וּבְתַחִיַּת הַבָּשָׂר : וּבְחַיִּים הַנִּצְחָיִים
 אָמֵן :

Credo in Deum Patrem omnipotentem, Crea-
 rem cœli, & terræ. Et in Iesum Christum Fi-
 lium eius unicum Dominum nostrum. Qui
 conceptus est de Spiritu sancto, natus ex Maria
 Virgine. Passus sub Pontio Pilato, crucifixus,
 mortuus, & sepultus. Descendit ad inferos, ter-
 tia die resurrexit à mortuis. Ascendit ad cœlos,
 sedet ad dexteram Dei Patris omnipotentis. In-
 de venturus est iudicare viuos, & mortuos. Cre-
 do in Spiritum sanctum, sanctam Ecclesiam Ca-
 tholicam. Sanctorum communionem. Remif-
 sionem peccatorum. Carnis resurrectionem.
 Vitam æternam. Amen.

שְׁלוֹם לְךָ מְלֶכֶה אִים הַרְחָמִים חַיִּינוּ
 מוֹתְקֵנוּ

סא למוד המשיחיים

מִתְקַנּוּ וְתוֹחֲלֵתְנוּ שְׁלוֹם לְךָ אֱלֹהִים
 אֲנִי צוֹעֲקִים בְּיַד חוֹד הַגְּרוּשִׁים לְךָ
 אֲנִי נִאֲמָחִים נוֹהִים וְכוּכִים בְּגִי הַדְּמָעוֹת
 הַזֶּה אֲנִי סְנִיגוֹרוֹתֵינוּ הַשִּׁיבֵי עֵינֶיךָ
 הַרְחוּמֹת אֵלֵינוּ וְיִשׁוּעַ הַמְּבוֹרָךְ פְּרִי
 בְטֶנְךָ הַרְאֵינוּ אַחֲרֵיהֶם הַגְּרוּשִׁים הַחוֹנְנָה
 הַרְחַמְנִית הַמְתוֹקָה בְּתוֹלָה מְרִים:

S Alue Regina Mater misericordix, vita, dulcedo,
 & spes nostra salue. Ad te clamamus exules fi-
 lij Eux. Ad te suspiramus gementes, & flentes
 in hac lachrymarum valle. Eia, ergo Aduocata
 nostra, illos tuos misericordes oculos ad nos con-
 uerte. Et Iesum benedictum fructum ventris tui
 nobis post hoc exilium ostende. O clemens,
 o pia, o dulcis Virgo Maria.

השני נערים:

I due fanciulli dicono.

פִּלְלֵי בְעֵדֵינוּ הַקְרוּשָׁה חוֹרָה אֱלֹהִים:

ψ. Ora pro nobis sancta Dei Genitrix.

וכולם

וְכֹלֵם יַחַד יִשְׁכְּבוּ:

Tutti.

לְמַעַן נִהְיֶה רְאוּיִים לְיַעֲרִי הַמְּשִׁיחַ:

ꝰ. *Vt digni efficiamur promissionibus Christi.*

הַמְּלַמֵּד:

Il Maestro.

נִפְלֵל:

Oremus.

תְּנֵה הַעֲלִיזָה אֱלֹהִים בְּמַחְשְׁבוֹתֵינוּ שְׂפוֹךְ
וְהַמְּלֵאךְ שֶׁבְּשֵׁר הַמְּשִׁיחַ בְּנֵךְ שֶׁנִּתְבַּשֵּׂר
נָבִיר בְּעֵבֹר עֵינָיו וְתִלְיָתוֹ אֵל הַכְּבוֹד
הַחַיָּה יִדְרִיכֵנוּ:

G Ratiam tuam quæsumus Domine mentibus no-
stris infunde, vt qui Angelo nunciante, Christi
Filij tui Incarnationem cognouimus, per Passio-
nem eius, & Crucem ad resurrectionis gloriam
perducamur.

יְהוָה

q

למוד המשיחיים

בְּרַחֲמֵי הַעֲלִיּוֹן נִצְטוּיֹתֵי לְךָ הַיּוֹם
 תִּאִירֵי לִי וְתִשְׁמֹר לִי וְתִנְהַוֵּינִי
 וְהִיִּשְׁרֵנִי אָמֵן

A Ngele Dei , qui custos es mei , me tibi commif-
 fum pietate fuperna , hodie illumina , custodi ,
 rege , & gubernata . Amen .

תפילה בשיתקעו האות
 לאמור השלום לך
 מרים

*Oratione che si dice quando suona
 l'Aue Maria .*

מִלֵּאךְ הָאֱלֹהִים בִּישָׁר לְמַרְיָם שְׁהוֹרָה
 מִרוּחַ הַקָּדוֹשׁ שְׁלוֹם לְךָ מַרְיָם
 וְכוּלִיָּהּ

A Ngelus Domini nunciavit Mariæ , & concepit de
 Spiritu sancto . Aue Maria , &c.

הִנֵּה שִׁנְחַת אֱלֹהִים יַעֲשֶׂה בִּי כִּפִּי דְבָרוֹ
 שְׁלוֹם לְךָ מַרְיָם וְכוּלִיָּהּ

Ecce

Benedicamus Domino .

זְעוּנִים בְּלִם יְהִי:

Tutti.

לְאֱלֹהִים הַחַן:

Deo gratias .

הַמְלִמֵּךְ:

*Il Maestro.*נַפְשֹׁת הַמַּאֲמִינִים בְּרַחֲמֵי אֱלֹהִים
יִשְׁכּוּ בְּשָׁלוֹם:Fidelium animæ per misericordiam Dei requiescant
in pace .

וְיַעֲנוּ בְּלִם:

Tutti.

אָמֵן:

Amen .

תְּפִלָּה לְמַלְאָךְ הַשּׁוֹמֵר:

*Oratione all' Angelo Custode .*מַלְאָךְ הָאֱלֹהִים הַשּׁוֹמֵר אוֹתִי אֲשֶׁר
בְּרַחֲמֵי

סב למוד המשיחיים

יְהוָה אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ
הַיּוֹם נִהְיָ קִדְשׁ יִשְׂרָאֵל וּפְרָגַם לִבְנוֹ גּוֹפֵינוּ
וּמַחֲשָׁבוֹתֵינוּ דְבָרֵינוּ וּמַעֲשֵׂינוּ כְּתוֹרַתְךָ
וּבְמַעֲשֵׂי מִצְוֹתֶיךָ לְמַעַן שְׁמַעְתָּהּ וְעַד
עוֹלָם נִהְיָה נוֹשְׁעִים וּמוֹצְלִים מוֹשֵׁעַ
הָעוֹלָם: אֲשֶׁר חַי וּמוֹלֵךְ לְעַד וְלְעוֹלָמֵי
עוֹלָמִים:

D Irigere , & sanctificare , regere , & gubernare ,
dignare Domine Deus Rex cœli , & terræ , ho-
die corda , & corpora nostra , sensus , sermones ,
& actus nostros in lege tua , & in operibus man-
datorum tuorum : vt hic , & in æternum , te au-
xilante , salui , & liberi esse mereamur , Saluator
mundi . Qui viuis , & regnas in sæcula sæculo-
rum .

בְּלִים:

אָמֵן:

Tutti.

Amen.

הַמְלִיכָה:

Il. Maestro.

נְבָרְךָ לְאֱלֹהֵינוּ:

Bene-

Ecce Ancilla Domini, fiat mihi secundum verbum.
tuum. Ave Maria, &c.

וּדְבַר אֱלֹהִים נִעְשָׂה בְּשָׂר וּשְׂכֵן בְּנוֹ: שְׁלוֹם
לְךָ מָרִים: וְכוּלִּיהּ:

Et Verbum caro factum est, & habitavit in nobis.
Ave Maria, &c.

תפילה קודם הלמוד:

Oratione auanti lo Studio.

אֲבִי נֹה הַרְחֵמֵן בְּעֵבֹר זְכוּרַת בְּנֶךְ יִשׁוּעַ
הַמְּשִׁיחַ שְׂפוּךְ בְּנוֹ הַחַן מְרוּרַת הַקְּרוֹשׁ
שָׁבָה שְׂכֵלְנוּ בְּמִלְאָת יוֹצֵר מֵהַחֲכָמוֹת
אֲשֶׁר נִחְיָה יְכוּלִים לְשֵׁרֵת מֵהֵן לְכָבוֹד
שְׂכִינְתְּךָ וְלִתְוַעֲלֵתְנוּ הַרוּחַנִית: בְּעֵבֹר
הַמְּשִׁיחַ אֲדוֹנֵינוּ: אָמֵן:

Clementissime Pater, infunde nobis per meritum
IESV Christi Filij tui Spiritus sancti gratiam:
qua intellectus noster liberalibus disciplinis ple-
nius illustretur, quas in diuinum tuum honorem
aliquando, & nostram spiritualem vtilitatem con-

סד למור המשיחיים

uertere possumus. Per Christum Dominum no-
strum. Amen.

ישוע ומרים:

GIESV, E MARIA,

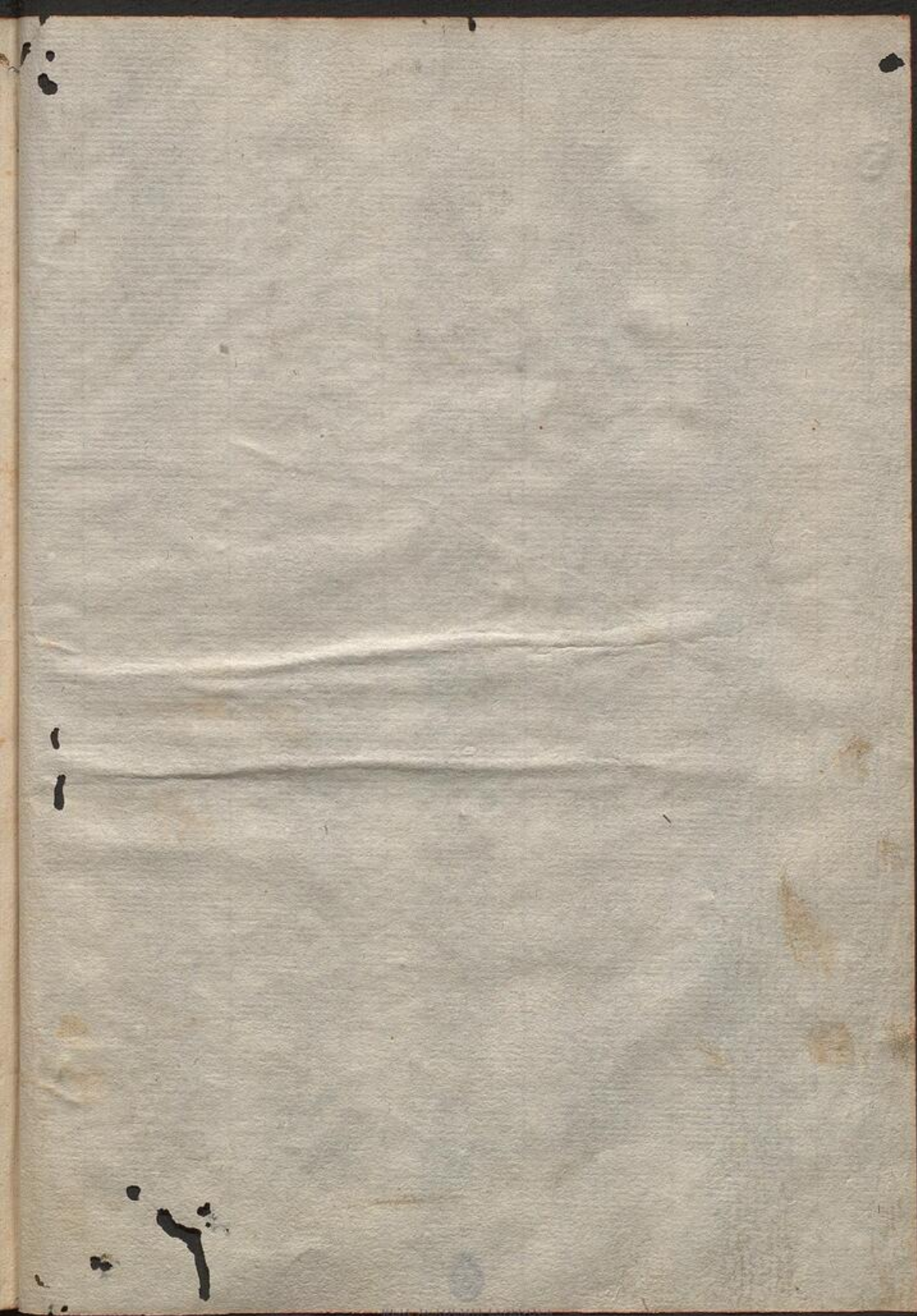
אני נותן לכם לבי ונפשי:

VI DONO IL CVORE, E L'ANIMA MIA.

תם:

IL FINE.

100

